

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна**

Кафедра Облік і оподаткування

«ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри
_____ /В. В. Бобиль/

«_____» _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Галузь знань **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність **071 Облік і оподаткування**

Тема **Удосконалення системи обліку та аналізу грошових потоків у ПАТ
"Дніпроважмаш"**

Theme **Improving the system of accounting and analysis of cash flows in PJSC
"Dniprovazhmash"**

Керівник дипломної роботи доц. _____ Н. О. Божок

Студент групи БО1827 _____ А. С. Калініченко

Student Kalinichenko Artem

Дніпро – 2020

Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна

Кафедра «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОПП «Облік і оподаткування»

З а т в е р д ж у ю :

Зав. кафедри

Бобиль В. В.

" ___ " _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я

до випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «магістр» студента групи БО1827
Калініченко Артема Станіславовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Удосконалення системи обліку та аналізу грошових потоків у ПАТ «Дніпроважмаш»

затверджена наказом по університету від " 12 " листопада 2019 р. № 848ст

2. Термін подання студентом закінченої роботи 09 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до дипломної магістерської роботи Баланс (форма № 1) за 2017 - 2019 рр.; Звіт про фінансові результати (форма № 2) за 2017 – 2019 рр.; Звіт про рух грошових коштів за 2017-2019 р.р.; Облікова політика АТ «Дніпроважмаш»

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік підлеглих розробці питань)

Вступ

1.Теоретико-методологічні основи обліку і аналізу грошових потоків

2.Організація і методика обліку грошових коштів

3.Особливості аналізу грошових потоків АТ Дніпроважмаш та шляхи покращення їх використання

Висновки

Перелік посилань

Додатки

5. Перелік демонстраційного матеріалу

1. Структурно-логічна схема випускної роботи

2. Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів

3. Основні технічні та економічні показники роботи заводу

4. Документообіг при обліку грошових потоків

5. Основні бухгалтерські проведення з обліку готівкових коштів

6. Облік операцій на рахунках в банках

7. Аудит операцій з грошовими коштами

8. Аналіз грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»

9. Оперативне управління грошовими потоками товариства

10. Основні напрямки покращення використання грошових коштів на підприємстві

6. Розділи кваліфікаційної роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Найменування етапів випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Обсяг роботи, %
Вступ		
1 Теоретичні аспекти обліку і аналізу грошових потоків		
1.1 Огляд нормативно-правової бази та літературних джерел з обліку і аналізу грошових потоків		
1.2 Основні етапи розвитку наукової думки стосовно грошових потоків		
1.3 Техніко-економічна характеристика заводу		
Висновки до розділу 1		(30 %)
2 Організація і методика обліку грошових коштів		
2.1 Організація бухгалтерського обліку акціонерного товариства		
2.2 Особливості первинного, зведеного обліку грошових коштів та правила документообігу		
2.3 Облік грошових коштів в системі рахунків бухгалтерського обліку		
2.4 Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві		
2.5 Особливості аудиту готівкових та розрахункових операцій АТ «Дніпроважмаш»		
Висновки до розділу 2		(60 %)
3 Особливості аналізу грошових потоків АТ «Дніпроважмаш» та шляхи покращення їх використання		
3.1 Аналіз руху грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»		
3.2 Оперативне управління грошовими потоками АТ «Дніпроважмаш»		
3.3 Пропозиції та заходи щодо удосконалення обліку грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»		
Висновки до розділу 3		
Висновки		
Перелік посилань		
Додатки		(100 %)

7. Дата видачі завдання _____

Студент _____

Керівник роботи _____

АНОТАЦІЯ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків. Обсяг основного тексту – 90 сторінок, у тому числі 13 таблиць, 21 рисунок, крім того, вступ на 3 сторінках, висновки на 5 сторінках, перелік посилань з 52 джерел, 13 додатків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні засади обліку грошових потоків, зокрема, сутність грошових коштів як облікової категорії, нормативно-правове забезпечення даного питання. Також надано техніко-економічну характеристику АТ «Дніпроважмаш».

У другому розділі роботи розглянуто організацію бухгалтерського обліку на заводі, впорядковано правила документообігу та відображення розрахункових та готівкових операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку, розглянуто особливості здійснення аудиту грошових коштів та їх еквівалентів, а також досліджено особливості використання автоматизованої системи «1С:Бухгалтерія» для обліку оплати готівкових і безготівкових операцій.

У третьому розділі роботи проаналізовано вхідні грошові, вихідні грошові потоки та чистий грошовий потік за 3 роки по заводу, проведено аналіз оперативного управління грошовими потоками АТ «Дніпроважмаш» та запропоновано напрямки покращення використання грошових коштів на підприємстві.

На основі отриманих результатів дослідження зроблено ґрунтовні висновки.

Ключові слова: товариство, грошові потоки, облік, аудит, аналіз, грошові кошти, удосконалення.

ABSTRACT

The master paper consists of introduction, three chapters, conclusions, references and additions. The volume of the main text – 90 pages, including 13 tables and 21 figures, additionally introduction on 3 pages, conclusions on 5 pages, 13 additions. References consist of 52 sources.

The first section of the qualification work examines the theoretical principles of accounting for cash flows, in particular, the essence of cash as an accounting category, regulatory support for this issue. The technical and economic characteristics of JSC «Dniprovazhmash» are also given.

The second section examines the organization of accounting at the plant, streamlines the rules of document management and display of settlement and cash transactions in the system of accounting accounts, considers the features of the audit of cash and cash equivalents, as well as features of the automated system «1C: Accounting» to account for payment of cash and non-cash transactions.

The third section analyzes the incoming cash, outgoing cash flows and net cash flow for 3 years at the plant, analyzes the operational cash flow management of JSC «Dniprovazhmash» and suggests ways to improve the use of cash at the enterprise.

Grounded conclusions were made, based on the results of the research.

Key words: company, cash flows, accounting, audit, analysis, cash, improvements.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	
1.1 Огляд нормативно-правової бази та літературних джерел з обліку і аналізу грошових потоків.....	10
1.2 Основні етапи розвитку наукової думки стосовно грошових потоків.....	18
1.3 Техніко-економічна характеристика заводу.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	
2.1 Організація бухгалтерського обліку акціонерного товариства.....	37
2.2 Особливості первинного, зведеного обліку грошових коштів та правила документообігу	44
2.3 Облік грошових коштів в системі рахунків бухгалтерського обліку.....	53
2.4 Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	57
2.5 Особливості аудиту готівкових та розрахункових операцій АТ «Дніпроважмаш».....	63
Висновки до розділу 2.....	71
3 ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ АТ «ДНІПРОВАЖМАШ» ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	
3.1 Аналіз руху грошових потоків АТ «Дніпроважмаш».....	73
3.2 Оперативне управління грошовими потоками АТ «Дніпроважмаш».....	84
3.3 Пропозиції та заходи щодо удосконалення обліку грошових потоків АТ «Дніпроважмаш».....	91
Висновки до розділу 3.....	97
ВИСНОВКИ.....	100
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	105
Додаток А Структурно-логічна схема випускної роботи	111
Додаток Б Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів	112

Додаток В	Основні технічні та економічні показники роботи заводу	113
Додаток Г	Документообіг при обліку грошових потоків.....	114
Додаток Д	Основні бухгалтерські проведення з обліку готівкових коштів	115
Додаток Е	Облік операцій на рахунках в банках	116
Додаток Ж	Аудит операцій з грошовими коштами.....	117
Додаток И	Аналіз грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»	118
Додаток К	Оперативне управління грошовими потоками товариства	119
Додаток Л	Основні напрямки покращення використання грошових коштів на підприємстві	120
Додаток М	Баланси підприємства на 31.12.2017, 2018 та 2019 року.....	121
Додаток Н	Звіти про фінансові результати за 2017, 2018, 2019 роки.....	122
Додаток П	Звіти про рух грошових коштів за 2017, 2018, 2019 роки.....	123

ВСТУП

Актуальність теми. Функціонування будь-якого підприємства є складним динамічним процесом, який забезпечується безперервним циклічним рухом грошових потоків. Кожне підприємство має забезпечувати свою платоспроможність через відновлення і збереження руху коштів в циклах операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Забезпечення цього неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання.

Прийняття ефективних рішень щодо управління грошовими коштами на підприємстві можливе завдяки розв'язанню низки задач, що стосуються методики та організації їхнього обліку та аудиту і розглядалися у роботах вчених-економістів С. Л. Берези, О. С. Височан, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, А. В. Гриліцької, М. В. Корягіна, Л. Г. Ловінської, О. М. Петрука, І. І. Сахарцевої, О. М. Сорокіної, В. В. Сопка та інших.

Напрацювання цих науковців охоплюють широкий діапазон питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку, аналізу та аудиту грошових коштів. Однак, завершені комплексні роботи з проблематики обліку грошових коштів потребують подальшого дослідження, що зумовило вибір теми, визначило її актуальність, основні напрями і завдання дипломного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне та практичне обґрунтування рекомендацій з удосконалення організації обліку грошових потоків в умовах реформування національного бухгалтерського обліку на засадах використання міжнародного досвіду.

Мета дослідження зумовила розв'язання таких завдань:

- систематизувати практичний досвід обліку грошових потоків на основі критичного аналізу наукової літератури та нормативно-правових джерел;
- проаналізувати діяльність АТ «Дніпроважмаш» в сучасних умовах господарювання;

- розглянути існуючу систему організації бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємстві;
- розглянути особливості аудиту готівкових та розрахункових операцій АТ «Дніпроважмаш»;
- провести аналіз грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»;
- сформулювати пропозиції та заходи щодо покращення використання грошових коштів на підприємстві.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є система обліку грошових потоків АТ «Дніпроважмаш».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні аспекти обліку, аудиту та аналізу грошових потоків у суб'єктів господарювання.

Методи дослідження та джерела інформації. У дипломній магістерській роботі використовувалися загальнонаукові методи, ґрунтовані на системному підході до розкриття питань теорії, методики й організації обліку грошових коштів на підприємстві. Теоретичні аспекти обліку грошових коштів досліджувалися із застосуванням методів індукції і дедукції, за допомогою яких конкретизовано економіко-правову сутність цих об'єктів. Історичний та логічний методи, а також метод порівняння використано під час удосконалення порядку обліку грошових коштів, відображення їх у фінансовій звітності підприємства. Методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний використовувалися для дослідження класифікації грошових коштів для потреб обліку; метод спостереження – для визначення стану об'єкта обліку на АТ «Дніпроважмаш».

Наукова новизна виконаного дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, а також розробленні рекомендацій щодо удосконалення обліку грошових потоків у суб'єктів господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їхнє використання дає змогу забезпечити адекватність, структурованість та логічність відображення в обліку грошових коштів; підвищити достовірність, оперативність та релевантність інформації, що міститься у звітних формах; покращити якість інфо-

рмації, продукуюваної системою бухгалтерського обліку та аудиту для потреб управління.

Сформульовані в магістерській роботі наукові результати, висновки, рекомендації і пропозиції належать особисто автору. Магістерська робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій автором особисто розроблені методичні підходи та практичні рекомендації щодо принципів обліку грошових потоків акціонерного товариства.

Апробація та публікація одержаних результатів. Основні положення магістерської роботи доповідалися на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції: Божок Н. О., Калініченко А. С. Класифікація грошових потоків підприємства для цілей економічного аналізу. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. матеріалів доп. учасн. VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. Дніпро, НМетАУ, 2020. с. 224-229.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

1.1 Огляд нормативно-правової бази та літературних джерел з обліку і аналізу грошових потоків

Здійснюючи господарську діяльність, кожне підприємство здійснює господарські операції, що пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем готової продукції, товарів та послуг і отже, оплатою та одержанням грошових коштів та їх еквівалентів. Ступінь ризику помилок на цій ділянці обліку є досить великою.

Якість інформації, що впливає із даних бухгалтерського обліку, як про окремі його об'єкти, так і про всю систему обліку і звітності на підприємстві є досить важливим завданням, яке «може бути забезпеченим на базі таких фундаментальних якісних характеристик, як правдивість, точність, повнота, нейтральність, що формуються на основних принципах надання та розкриття обліково-аналітичної інформації» [1, с. 29]. Саме тому питання, що стосуються формування якісної облікової інформації про грошові кошти та їхні еквіваленти в умовах застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та змін у нормативно-правовому забезпеченні обліку і звітності є актуальними.

Законність здійснення операцій з грошовими потоками регламентується чинним законодавством України і визначається на основі нормативно-правових документів. Деякі науковці представляють цю систему у вигляді 4 рівнів, як представлено на рис. 1.1.

На сучасному етапі функціонування української економіки відбуваються істотні зрушення, що призводять до змін у веденні бухгалтерського обліку. Це, насамперед, пов'язано з намаганням наблизити національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, тому Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародні стандарти фінансова звітності (МСФЗ) мають значний вплив на національну систему нормативного регулювання [2]. Зокрема це Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» [3] визначає вимоги до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту

про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [4] і МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [5], регулюють операції з грошовими коштами та їх еквівалентами. Відповідно до МСФЗ 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» монетарні статті не переоцінюються, оскільки вони вже виражені в грошових одиницях, що діють на кінець звітного періоду [2].

1 рівень – Міжнародні нормативно - правові акти					
МСБО 7 Звіт про рух грошових коштів		МСБО 21 Вплив змін валютних курсів		МСБО 29 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції	
2 рівень – Національні нормативно – правові документи					
Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні	Закон України Про банки і банківську діяльність	Закон України Про платіжні системи та переказ коштів в Україні	Податковий кодекс	Закон України Про Національний банк України	Господарський кодекс
3 рівень – Підзаконні нормативно – правові акти					
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»	
4 рівень – Інструкції, положення державного рівня					
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні	Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів	Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Інструкція по інвентаризації активів та зобов'язань

Рисунок 1.1 – Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів [2, з доробкою автора]

В МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» визначено порядок отримання фіксованої або визначеної кількості одиниць певної валюти. Відповідно до МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів», на кінець кожного звітного періоду здійснюється перерахунок монетарних статей, які виражені в іноземній валюті. Курсові

різниці, що виникають під час розрахунків за монетарними активами або перерахунку монетарних статей за чинними валютними курсами, які відрізняються від тих, за якими вони були у перерахунку під час первісного визнання протягом звітного періоду або у попередніх фінансових звітах, визначаються з прибутку чи збитку за період, в якому вони виникли [2].

Державний рівень нормативного регулювання складається з чотирьох підрівнів: перший – представляє державні вихідні правові норми, які мають найвищу юридичну силу, а саме: Податковий кодекс України (ПКУ), Господарський кодекс України (ГКУ), Цивільний кодекс України (ЦКУ) та Закони України. Так, зокрема, Господарський кодекс [6] України регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Передбачено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків, визначених нормативною базою. Цивільний кодекс України регулює питання щодо використання грошових коштів, які знаходяться на банківських рахунках, а також питання щодо строку позовної давності дебіторської заборгованості. Так, відповідно до ст. 1070 за користування грошовими коштами, що знаходяться на рахунку клієнта, банк повинен сплачувати проценти, сума яких зараховується на рахунок клієнта, якщо інше не встановлено договором або законом. Сума процентів зараховується на поточний рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені, тоді – в кінці кожного кварталу. У Податковому кодексі України [7] розкрито сутність поняття «кошти» та зазначено, що позитивна курсова різниця від зміни курсу включається до складу доходів, а негативна – до витрат. В п. 4.2 ст. 135 зазначено, що доходи за кредитно-депозитними операціями включаються до оподаткованого доходу підприємства [2].

У Законі України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [8] визначено коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також регулюється порядок відкриття рахунків, та їхні види.

Основними нормативними документами, що регламентують бухгалтерський облік операцій з безготівковими коштами, є закони України, і в першу чергу, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [9]. Як відмічає Г. П. Голубничка, «Чітка організація процесу формування обліково-аналітичної інформації на етапах виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення забезпечується дотриманням принципу підпорядкування (взаємозалежності). Застосування цього принципу дає можливість враховувати межі та структури конкретних локальних облікових систем, що безпосередньо впливає на обсяги та якість самої інформації» [10, с. 29].

Закон України «Про банки і банківську діяльність» [11] визначає основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків та встановлює обов'язки банків щодо ідентифікації клієнтів, які відкривають рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів.

Третій рівень – підзаконні акти, а саме Положення (стандарти) бухгалтерського обліку). НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [12]. Визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги розкриття його статей. Операції з коштами в іноземній валюті, які є однією з найважливіших складових монетарних активів, регламентуються П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [13]. У цьому стандарті розкрито сутність монетарних активів, проте відсутні критерії віднесення до остатніх. Ще одним істотним недоліком цього стандарту є його поширення на ті монетарні активи, які виражені в іноземній валюті, зокрема: на кошти на валютному рахунку та готівку, дебіторську заборгованість іноземного покупця, яка непогашена, векселі та фінансові інвестиції, якщо передбачається їх погашення грошовими коштами. Проаналізувавши основні положення П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» та МСФЗ 21 «Вплив змін валютних курсів», не виявлено істотних відмінностей між цими стандартами, тому, що в основу національних стандартів покладено міжнародні. Виявлено схожі риси, зокрема щодо сутності терміна «монетарні активи» та їх складових, оцінювання монетарних активів в іноземній валюті на дату первісного визнання та необхідності визначення курсових різниць на звітну дату та на дату здійснення роз-

рахунків. Поряд із цим виявлено, що відмінною рисою є те, що міжнародний стандарт дає змогу також застосовувати курс, який наближається до фактичного валютного курсу на дату здійснення операції. Наприклад, для всіх операцій, які були здійснені в іноземній валюті протягом тижня або місяця, можна застосувати середній валютний курс цієї валюти. У П(С)БО 21 такого положення не передбачено.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції» [14] визначає порядок коригування фінансової звітності, яка оприлюднюється, на вплив інфляції.

Четвертий рівень висвітлює інструкції, які видаються на Державному рівні або НБУ. Щодо нормативного регулювання безготівкових розрахунків, то основним документом, що регулює механізм безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів і документообіг, є «Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [15]. Окрім цієї Інструкції, існують положення (зокрема й П(С)БО 21), кожне з яких регулює порядок здійснення розрахунків за допомогою векселя, чека, акредитива та платіжних карток.

Інструкція № 492 «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів» [16] регламентує відкриття поточних рахунків, зареєстрованим суб'єктам підприємницької діяльності незалежно від форми власності. Поточні рахунки в національній та іноземній валюті використовуються для здійснення безготівкових розрахунків. Поточні рахунки для зберігання коштів і здійснення всіх видів розрахунків, кредитних та касових операцій відкриваються в установі банку за місцем реєстрації підприємства або в будь-якому банку України за згодою сторін.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності розглядають питання розкриття інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал [17]. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності визначають порівнянність даних фінансової звітності між собою.

Бухгалтерська література досить широко розглядає питання організації бухгалтерського обліку та контролю грошових коштів на підприємствах.

Наприклад Бутинець Ф. Ф. вказує, що особливу увагу при організації обліку грошових коштів на підприємствах слід звернути на належний порядок приймання і видачі готівки, оформлення касових операцій, організації касової дисципліни [18, с. 337]. Особливу увагу, при цьому, науковець приділяє правильному документальному оформленню.

Інший науковець Сопко В. В. визначає грошові кошти як економічну категорію, що є специфічним товаром, який виконує в суспільстві роль загального еквівалента, тобто виражає вартість будь-якого товару й обмінюються на будь-який з них [19, с. 214]. При цьому авторка визначає, що Організацію обліку грошових коштів і грошових потоків як елемента системи господарського механізму потрібно здійснювати за такими напрямками:

- видами (національна та іноземна);
- місцями зберігання [19, с. 214].

Щодо організації обліку грошових коштів на рахунках в банку, то об'єктом при цьому є грошові кошти підприємства в національній та іноземній валюті, які містяться в банку на різних рахунках, а також їх наявність і рух [19, с. 23].

Сопко В. В. вказує, що для організації первинного обліку грошових коштів (грошей) у касі та на рахунку в банку доцільно поділити процес на три складові частини: надходження, видача, наявність. Щодо кожного з наведених напрямів організація обліку здійснюється відокремлено на основі визначених чинним законодавством первинних документах.

Питання організації обліку грошових коштів досить широко розглядає Шумляев Б. О. [20, с. 54]. З точки зору цього науковця основними завданнями організації обліку і контролю грошових коштів є: своєчасне і правильне документальне оформлення операцій щодо руху грошових коштів і розрахунків; оперативний контроль за зберіганням готівки і цінних паперів в касі; організація і контроль за правильними і своєчасними розрахунками з бюджетом, банками і персоналом організації; контроль за використанням коштів строго за цільовим призначенням;

контроль за дотриманням форм розрахунків, встановленим контрактом між постачальником і покупцем [20, с. 55]. Особливу увагу при цьому автор приділяє організації розрахунків з контрагентами. Під формою розрахунків треба розуміти зумовлені характером економічних зв'язків, способи здійснення платежів, порядок документообігу і обігу коштів, як між учасниками розрахунків, так і між ними і банком. При цьому об'єднання і підприємства можуть застосовувати лише ті форми розрахунків, які встановлені законами і постановами Уряду і є обов'язковими для всіх учасників платіжного обігу. Залежно від умов господарської діяльності підприємств, місця знаходження платників, джерел коштів, за рахунок яких виконуються платежі застосовуються ті чи інші форми розрахунків. При розрахунках за товарно-матеріальні цінності. Надані послуги і виконані роботи, а також по інших операціях, використовують такі основні форми безготівкових розрахунків:

- платіжними дорученнями;
- платіжними вимогами-дорученнями;
- платіжними вимогами;
- інкасовими дорученнями;
- чеками;
- акредитивами.

Швець В. Г. зазначає, що грошові кошти нерозривно пов'язані з процесами постачання, виробництва та реалізації [21]. Підприємство для потреб виробництва за грошові кошти купує необхідні фактори виробництва (основні засоби, виробничі запаси, працю) й сплачує їх вартість. Крім того, воно сплачує вартість витрат на доставку матеріальних цінностей на підприємство, витрати зі страхування, транспортування, розвантаження, тощо. У процесі виробництва розглядаються витрати, що реалізуються з метою виготовлення продукції, котрі здійснюються шляхом виплат грошових коштів або зменшення негрошових активів. У процесі реалізації натуральна форма продукту в результаті обміну набуває грошової форми, як наслідок – одержання грошових коштів та їх еквівалентів і зарахування їх на рахунки продавця. Тобто у виробництво обов'язково вкладається певна кіль-

кість грошових коштів, що в ході кругообігу (процес постачання, виробництва, реалізації) примножуються, що схематично можна зобразити так:

$$\Gamma - T - B - T^1 - \Gamma^1, \text{ де}$$

Γ – початкова сума грошових коштів на початок господарської діяльності підприємства;

$\Gamma - T$ – вартість закуплених засобів праці, предметів праці і авансованого капіталу на робочу силу у формі виплати заробітної плати персоналу підприємства;

B – виробництво, де відбувається взаємопов'язане використання факторів виробництва, результатом якого є готовий продукт;

T^1 – готовий продукт, вартість якого перевищує поточні витрати на величину заново створеної вартості у формі додаткового продукту;

Γ^1 – приріст раніше авансованої вартості у формі прибутку від реалізації продукції. Грошові кошти присутні як на початковому, так і кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж та отримання виручки [21].

Здійснюючи реалізацію виготовленої продукції ми отримуємо виручку, яка характеризується збільшенням грошових коштів. Але як показує практика, на сьогоднішній день розрахунки на договірних засадах можуть здійснюватися з відстроченням платежу.

Отже, проаналізувавши літературні джерела з організації бухгалтерського обліку грошових коштів, можна сказати, що їх досить багато, проте не всі відповідають постійно змінюючимся нормам бухгалтерського обліку.

Грошові кошти як економічна категорія можуть розглядатися з різних позицій щодо своєї ролі у господарській діяльності: в сукупності являють собою грошові потоки підприємства; використовуються як інструмент оцінки; виступають в ролі засобу платежу та заощадження; є ресурсом суб'єктів господарювання та результатом діяльності; обумовлюють поточний і майбутній фінансовий стан підприємства.

На основі проведеного дослідження визначено, що основними проблемами формування якісної обліково-аналітичної інформації в бухгалтерському обліку грошових коштів та їхніх потоків є: відсутність нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік монетарних активів, недосконалість нормативного регулювання бухгалтерського обліку складових монетарних активів, що, водночас, призводить до викривлення інформації про монетарні активи в національній валюті. На сьогодні в Україні існує досить багато нормативно-правових актів, що регламентують облік грошових коштів та їх потоків. Проте для більш ефективної організації обліку необхідно здійснити гармонізацію українського законодавства відповідно до вимог МСФЗ.

1.2 Основні етапи розвитку наукової думки стосовно грошових потоків

Важливість наявності на балансі підприємства таких активів як грошові кошти та їх еквіваленти, не ставиться під сумнів мабуть жодним з сучасних економістів. Х. В. Ширенбек говорить про те, що «ринкова система організації, незважаючи на всі відмінності в деталях (помітних на прикладі розвинутих країн Заходу), представляє в своїй основі спосіб господарювання, заснований, окрім всього іншого, на використанні грошей» [22, с.57]. Гроші він називає «... основним фактором, що забезпечує безперешкодне протікання процесу розподілу праці, з'єднувальною ланкою якого є ринки». с [23, с.62]. Є. М. Сорокіна наголошує, що «для забезпечення і підтримки фінансової стійкості підприємств необхідно, щоб частина їх господарських засобів зберігалась в грошовій формі і володіла високою ступеню ліквідності» [24, с.30].

Однак попри визнання важливості цих категорій і необхідності їх упорядкування, роботи, присвячені чіткому розмежуванню і класифікації грошових коштів та їх еквівалентів практично відсутні незважаючи на те, що для потреб обліку, аналізу та аудиту руху грошових коштів на підприємстві винятково важливою є проблема їх класифікації, оскільки саме в процесі її розв'язання надається змога

чітко розставити пріоритети в дослідженні тих чи інших видів грошових коштів на мікрорівні [25, с. 257].

Більшість авторів у своїх наукових дослідженнях приділяють увагу класифікації грошових потоків, а не грошових коштів як самостійного об'єкта фінансового управління. Найбільш повною, на наш погляд, є класифікація, запропонована професором І. О. Бланком, який виділив та описав 19 ознак їх класифікації [26, с.114–129]. На наш погляд, основоположними ознаками класифікації грошових коштів є:

- форма існування: готівкові та безготівкові грошові кошти;
- вид валюти: грошові кошти в національній валюті та грошові кошти в іноземних валютах (за видами валют).

Готівкові грошові кошти (грошові кошти сфери готівкового грошового обігу) – грошові кошти у вигляді паперових грошей, монет, грошових знаків, файлів в пам'яті комп'ютера (якщо вони використовуються без прямого зв'язку з банківськими рахунками). Безготівкові грошові кошти (грошові кошти сфери безготівкового грошового обігу) – грошові кошти на банківських рахунках, що використовуються для оплати, взаємних розрахунків шляхом перерахування з одного рахунку на інший.

Грошові кошти в національній валюті – грошові кошти (як готівкові так і безготівкові) у валюті, випущеній певною державою, яка, в основному, знаходиться в обігу на її території. Грошові кошти в іноземній валюті – грошові кошти (як готівкові так і безготівкові), які знаходяться в обігу і являються законним засобом платежу на території відповідної іноземної держави (групи іноземних держав).

Професор В. В. Сопко виділяє дві ознаки класифікації грошових коштів: за призначенням: кошти для обороту (оборотні) та для спеціального призначення (необоротні); за місцем зберігання: грошові кошти в банку, касі підприємства, у підзвітних осіб, у контрагентів (видані аванси), вкладені у еквіваленти, цінні папери тощо [19, с.221]. В подальшому ця класифікація ним же ж була розширена і доповнена ще двома ознаками: за видами валют: національна та іноземна (долар

США, Євро, Російські рублі) валюти; за джерелами надходження: власні, запозичені та залучені [19, с.215].

Подібні ознаки класифікації наводить О. П. Кундря-Висоцька:

- за призначенням: кошти для проведення поточних розрахунків та кошти, що мають спеціальне призначення та цільове використання;
- за місцем зберігання: у касі підприємства, на рахунках у банку, у підзвітних осіб, вкладені в цінні папери, у контрагентів тощо [27, с.81].

Проте Височан О. С. вважає, що наведені вище класифікації важко назвати вичерпними, а крім того, на його погляд, їм притаманні певні недоліки. Зокрема, кошти у підзвітних осіб та контрагентів, з позиції бухгалтерського обліку на підприємстві, яке авансувало ці ресурси, є дебіторською заборгованістю, кошти вкладені в цінні папери – фінансовими інвестиціями. Тому включати їх в ознаку класифікації «місце зберігання», на наш погляд, недоречно. В даному випадку присутня певна підміна економічних категорій, що є недопустимим для бухгалтерського обліку, оскільки викривляє реальний стан речей на підприємстві [28].

Окрім того, всі грошові кошти апоріорі є оборотними активами, ті ж види коштів, які не можна використати протягом одного року або операційного циклу, якщо він складає більше ніж один рік, можуть класифікуватися або як довгострокові фінансові інвестиції, або як інші необоротні активи. Нагадаємо, що грошові кошти є активами, що характеризуються абсолютною ліквідністю, що автоматично робить неможливим їх віднесення до необоротних. Віднесення до грошових коштів їх еквівалентів, на наш погляд, є недоречним в силу специфіки цієї категорії, яка проявляється в тому, що вони є своєрідною поєднувальною ланкою між двома видами найліквідніших активів – грошовими коштами та фінансовими інвестиціями. Саме тому еквіваленти грошових коштів слід виділяти в окрему категорію з виокремленням специфічних, притаманних лише їй особливостей та функцій [28].

Перераховані вище фундаментальні ознаки класифікації (форма існування та вид валюти) слід доповнити двом допоміжними, що мають важливе значення при вирішенні окремих задач обліку, аналізу та аудиту [28]:

1. обмеженість у напрямках використання [28]:

– грошові кошти без обмежень у напрямках використання – грошові кошти, якими підприємство (установа, організація) може розпоряджатися без жодних обмежень для ведення господарської діяльності. Приклад: грошові кошти на поточних рахунках у банку;

– грошові кошти з обмеженнями у напрямках використання – грошові кошти, які підприємство (установа, організація) може використовувати строго за певним цільовим призначенням. Приклад: грошові кошти, отримані як цільове фінансування; гуманітарна допомога у вигляді грошових коштів тощо.

Класифікація грошових коштів за наведеною ознакою має винятково важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства, оскільки суб'єкт господарювання повинен прагнути до мінімізації частки грошових коштів з обмеженістю їх використання у загальній грошовій масі. Значна маса грошових коштів з обмеженнями у їх використання ще не може бути свідченням високої платоспроможності підприємства. В ідеалі найефективнішим засобом забезпечення зобов'язань у суб'єкта підприємницької діяльності є грошові кошти без обмежень у їх використанні.

2. місце зберігання [28]:

– грошові кошти у касі підприємства (установи, організації) – готівкові грошові кошти, які зберігають у спеціально відведеному приміщенні або місці у межах встановленого ліміту залишку готівки;

– грошові кошти на рахунках у банку – грошові кошти, які зберігають на різних рахунках у банківських установах та можуть бути використані в будь-який момент за бажанням власника рахунку;

– грошові кошти на мікропроцесорі смарт-карток або карток зі збереженою вартістю – один з різновидів «електронних грошей», – зберігають на спеціально призначених для цього картах;

– грошові кошти в пам'яті ЕОМ на жорстких дисках – один з різновидів «електронних грошей», – зберігають у вигляді файлів в пам'яті комп'ютера які виступають їх матеріальним носієм.

У зв'язку з виявленими недоліками у наявних видах класифікації та з метою узагальнення існуючих загальноприйнятих ознак декомпозиції грошових коштів, їх класифікація для потреб управління грошовими коштами загалом та обліку, аналізу, аудиту зокрема може бути представлена схематично (рис.1.2).

В умовах ринкових відносин зростає роль і еквівалентів грошових коштів в діяльності суб'єктів господарювання, що виводить на новий рівень дослідження облікової сторони цього питання [28].

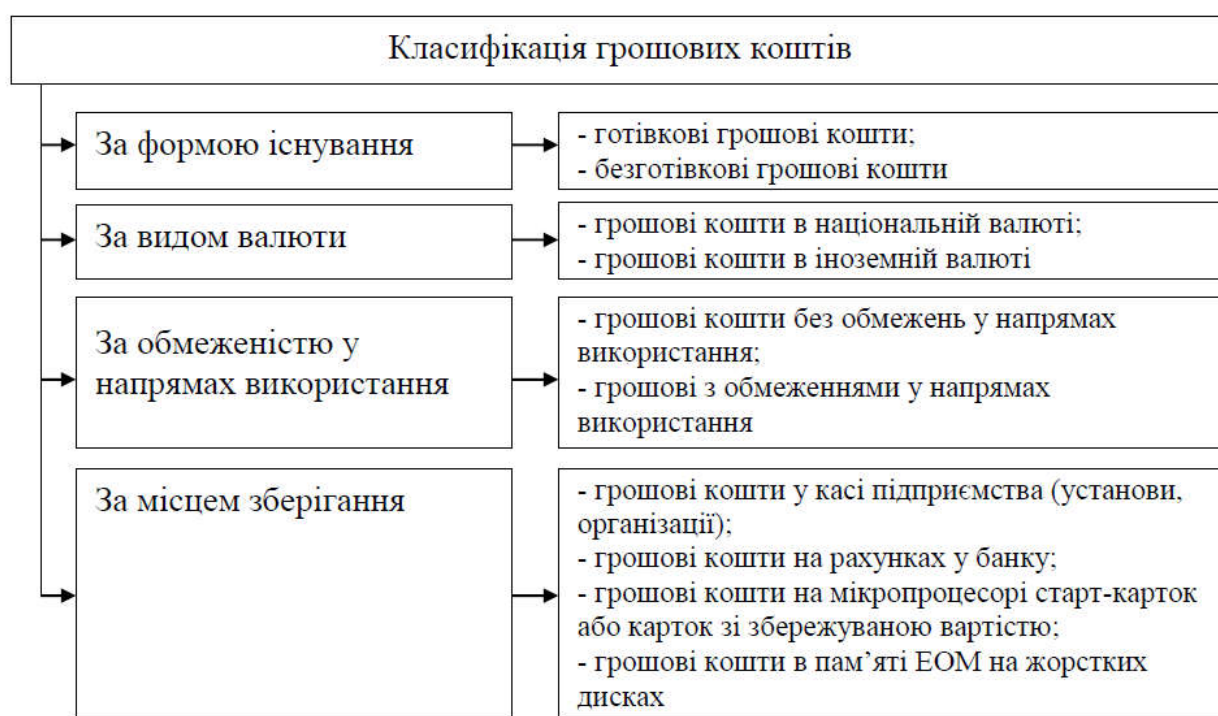

Рисунок 1.2 – Класифікація грошових коштів [28, с. 33]

В. В. Ковальов відзначає зростання ролі грошових еквівалентів як одного з основних моментів, що супроводжують зміни сутності методів управління фінансами при переході до ринкової економіки [29, с.45]. Попри це єдино вірної класифікації еквівалентів грошових коштів вітчизняна наука досі не випрацювала. На наш погляд декомпозиція еквівалентів грошових коштів повинна розпочинатися із виокремлення їх властивостей та відділення від інших видів короткострокових фінансових інвестицій.

На думку деяких дослідників еквіваленти грошових коштів характеризуються такими властивостями:

- є високоліквідними цінними паперами низької прибутковості, але високої надійності;
- вільно реалізуються в будь-який момент із мінімальною втратою вартості (чи без втрат);
- мають постійну ринкову вартість;
- придбаваються як страховий резерв готівки [28, 30, с.154].

В іншому джерелі зустрічаємо такі властивості еквівалентів грошових коштів: вільно конвертуються у певні суми грошових коштів, тобто це означає, що вони можуть швидко перетворюватись у готівку; мають незначний ризик зміни вартості; здійснюються на короткий термін [28, 31, с.47]. Професор Ф. Ф. Бутинець стверджує, що: «Як правило, до еквівалентів грошових коштів відносяться інвестиції з строком погашення не більше трьох місяців з дати придбання. Інвестиції в акції інших підприємств не відносяться до грошових еквівалентів, за винятком тих випадків, коли вони по своїй суті ідентичні грошовим коштам» [18, с.422–423].

Як наслідок, С. І. Чорна пропонує таку класифікацію еквівалентів грошових коштів, виражених у цінних паперах [28]:

- за типом оподаткування доходу: неоподатковувані, оподатковувані відповідно до встановлених ставок;
- залежно від місця знаходження емітента: внутрішні, іноземні;
- залежно від характеру фінансових зобов'язань: боргові, пайові;
- залежно від рівня доходу, який буде отримано: з фіксованим доходом, з плаваючою ставкою процентного доходу, з доходом, що залежить від розміру прибутку;
- залежно від способу реєстрації руху: іменні, на пред'явника;
- залежно від статусу емітента: державні, муніципальні, корпоративні, банківські [31, с.48].

Однак, на наш погляд, запропонована названим автором класифікація еквівалентів грошових коштів не позбавлена певних недоліків, наприклад [28]:

- еквіваленти грошових коштів можуть виступати як у формі цінних паперів, так і в інших формах (скажімо, строкових депозитних вкладень), що не знайшло свого відображення у вказаних класифікаційних ознаках;

- акції інших підприємств не можуть бути віднесеними до еквівалентів грошових коштів в силу їх значної ризиковості, що підтверджується закордонним досвідом організації і ведення обліку, згідно якого до еквівалентів грошових коштів зазвичай відносять лише боргові цінні папери;

- оскільки, як було показано раніше, основна функція еквівалентів грошових коштів – функція накопичення, то банківські метали (зокрема, золото, платина тощо) не можуть бути віднесеними до грошових еквівалентів, оскільки заборона на їх утримання і примноження підприємствами – нефінансовими установами визначена законодавчо;

- цінні папери з доходом, що залежить від розміру прибутку не можуть бути віднесеними до категорії еквівалентів грошових коштів, оскільки зазвичай ними є прості акції, основна мета придбання яких – здійснення впливу за діяльність підприємства – емітента цих акцій. В той же час, основна мета інвестування в грошові еквіваленти – забезпечення виконання короткострокових зобов'язань .

Зроблені нами висновки призводять до необхідності коригування та доповнення існуючих класифікаційних ознак еквівалентів грошових коштів.

В якості базової для обліку еквівалентів грошових коштів нами пропонується ознака початкового визнання та подальшої їх оцінки, яка базується на рекомендаціях міжнародних стандартів фінансової звітності та існуючому закордонному досвіді. Згідно цієї ознаки еквіваленти грошових коштів можна класифікувати наступним чином:

- еквіваленти грошових коштів початково визнані за справедливою вартістю (Cash Equivalents Designated at Fair Value) – після початкового визнання переоцінюються за справедливою вартістю з відображенням її зміни в прибутку (або збитку). Зазвичай в цю категорію включаються еквіваленти грошових коштів, які котуються на активному ринку і, відповідно, їх справедлива вартість може бути встановлена точно з високою долею ймовірності;

– еквіваленти грошових коштів, утримувані до погашення (Cash Equivalents Held-to-Maturity) – мають фіксовані або такі, що точно встановлюються терміни виплати та фіксований строк погашення і щодо них компанія має намір і можливість утримувати до настання терміну їх погашення;

– еквіваленти грошових коштів у вигляді позик і дебіторської заборгованості (Cash Equivalents as Loans and Receivables) – короткострокові кредити надані надійним контрагентам, дебіторська заборгованість, отримана внаслідок переуступки права вимоги та інші специфічні види еквівалентів грошових коштів, по відношенню до яких існує стабільна впевненість щодо можливості повернення інвестованих коштів;

– еквіваленти грошових коштів для можливого продажу (Available-for-Sale Cash Equivalents) – всі еквіваленти грошових коштів, які не включені в попередні три категорії.

Наведена класифікація має винятково важливе значення для відповіді на питання про оцінку еквівалентів грошових коштів при їх оприбуткуванні та на дату балансу. Однак для цілей проведення інвентаризації, важливим є інший поділ еквівалентів грошових коштів на: еквіваленти грошових коштів у формі цінних паперів; еквіваленти грошових коштів у формі, іншій ніж цінні папери. Загалом же ж класифікаційними ознаками, визначальними і пріоритетними для оцінки, обліку та аудиту еквівалентів грошових коштів є ознаки, які наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація еквівалентів грошових коштів для потреб обліку та аудиту [28]

Ознака класифікації	Вид еквівалентів грошових коштів (ЕГК)	Примітка
1	2	3
Початкове визнання та подальша оцінка	- ЕГК початково визнані за справедливою вартістю; - ЕГК, утримувані до погашення; - ЕГК у вигляді позик і дебіторської заборгованості; - ЕГК для можливого продажу	Має виняткове значення для здійснення оцінки ЕГК при їх оприбуткуванні та на дату балансу
Форма, в якій засвідчено права, що надаються еквівалентом грошових коштів	- ЕГК у формі цінного паперу; - ЕГК у формі, іншій ніж цінні папери	Використовується для потреб інвентаризації ЕГК

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Тип оподаткування доходу	- неоподатковувані ЕГК; - оподатковувані ЕГК	Існує певна специфіка відображення доходу від такого роду інвестицій в обліку інвестора
Місцезнаходження емітента	- внутрішні ЕГК; - іноземні ЕГК	Для іноземних ЕГК в податковому та фінансовому обліку слід враховувати зміну курсу валюти, в якій ЕГК емітовано

Таким чином, для правильного розуміння, ефективного управління, чіткого аудиту і коректного обліку необхідною є чітка, зрозуміла і логічна класифікація грошових коштів та їх еквівалентів суб'єкта господарської діяльності, яка полягає у зведенні всієї їх сукупності в економічно зумовлені однорідні групи.

Отже, на основі проведеного дослідження нами узагальнено існуючі класифікації грошових коштів шляхом виділення таких ознак: обмеженість у напрямках використання; місцем зберігання. Класифікація грошових коштів за наведеними ознаками мають винятково важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства, проведення інвентаризації та максимально раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

1.3 Техніко-економічна характеристика заводу

АТ «Дніпротяжмаш» було створено на базі побудованого в 1914 році бельгійськими підприємцями Георгом и Шарлем Шодуарами заводу «Шодуар С». У 1918 році підприємство було націоналізовано, у 1924 році перейменовано в Дніпропетровський Завод Металургійного Обладнання (ДЗМО). У 1991 році робітничий колектив орендував майно підприємства з правом викупу. У 1994 році колективом заводу було прийнято рішення про реорганізацію підприємства в Акціонерне Товариство «Дніпротяжмаш», потім у Відкрите Акціонерне Товариство «Дніпротяжмаш». У 2011 році товариство змінило назву на публічне акціонерне товариство «Дніпротяжмаш», яке є правонаступником відкритого

акціонерного товариства «Дніпротяжмаш». У 2019 році товариство змінило назву на Акціонерне Товариство «Дніпроважмаш», яке є правонаступником Публічного Акціонерного Товариства «Дніпроважмаш» [34].

Випуск сучасного високотехнологічного обладнання неможливий без налагодженого виробництва та прогресивної технології. АТ «Дніпротяжмаш» має високотехнологічний цикл виробництва важкого машинного обладнання: від вибору технологій, проектування, виготовлення (від металургії до механічної обробки і зборки) до пуско-наладки і регламентного обслуговування у Замовника. Процес виробництва починається з проектно-конструкторського технологічного інституту і закінчується здачею обладнання під ключ. Завданням проектного інституту являється модернізація традиційної продукції підприємства, розробка й проектування унікального й нестандартного обладнання [34].

Виробництво включає в себе взаємопов'язані підрозділи: технічна підготовка виробництва, металургійне виробництво (цех по виробництву чавунних виробів, фасоносталелитний цех по виготовленню відливок і ковальських злитків з вуглецевих, високолегованих і марганцевих сталей), модельний цех, цех тьюбінгів й термообрубний цех, механозбірне виробництво (цех по виробництву зварних, крупногабаритних металоконструкцій, цеха, що дозволяють проводити механічну обробку і зборку унікального й нестандартного обладнання) та ін. Вцілому АТ «Дніпротяжмаш» має у своєму складі близько двадцяти виробничих підрозділів, а також допоміжне виробництво, яке забезпечує працездатність вищезазначених підрозділів (у тому числі підйомно-транспортне устаткування, залізничний та автомобільний транспорт) [34].

У складі АТ «Дніпротяжмаш» також функціонують такі структурні підрозділи: складське господарство, відділ стандартизації, відділ головного технолога, головного металурга, управління контролю якості, відділ головного механіка, відділ охорони праці та оточуючого природного середовища, відділи постачання, збуту продукції, відділ управління підприємством, планово-економічний відділ, бухгалтерія, фінансовий відділ, юридичний відділ, служба безпеки та охорони підприємства, відділ праці та управління персоналом. Підприємство не має

дочірніх підприємств, представництв, інших відокремлених структурних підрозділів [34].

Форма власності АТ «Дніпроважмаш» приватна. Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, поточні (в т.ч. валютні), вкладні (депозитні) та інші рахунки в банках. Власниками акцій товариства є юридичні особи приватної форми власності та фізичні особи. Державна частка у статутному капіталі Товариства відсутня. Товариство створюється на невизначений строк діяльності. Товариство має цивільні права та обов'язки та здійснює свою діяльність відповідно до норм законодавства України, положень Статуту, а також внутрішніх правил, процедур, регламентів, положень та інших нормативних та організаційно-розпорядчих актів [34].

Основними завданнями у виробничій діяльності в 2020 р. є продовження освоєння нової та інноваційної продукції, серед якої: машина МПЗА-6 для Новолипецького МК, холодильні плити для «Запоріжсталі», плити для Маріупольського МК, деталі фурменних приладів для ПрАТ ДМЗ та ін. У 2020 р. планувалося провести капітальні ремонти 22-м одиницям технологічного обладнання. Продовжити подальший розвиток автоматизованої системи управління підприємством. Підприємство активно веде маркетингову політику на українському ринку металургійного обладнання та розширює свій ринок на середньо-азіатському ринку (Казахстан, Узбекистан, Киргизія) [34].

Маркетингова політика підприємства в 2019 році будувалася за традиційними напрямками, що склалися останні роки:

- важке машинобудування для гірничо-металургійного комплексу, коксохімічної та вугільної промисловості, для портів і електростанцій;
- підземна інфраструктура - участь у реалізації транспортних та інфраструктурних проектів у будівництві метро і шахт.

Результатом маркетингової політики стало залучення таких замовлень, які дозволили забезпечити роботою всі підрозділи підприємства. В рамках даної діяльності вирішувалися завдання розширення номенклатури виготовляємої продукції, модернізації та покращення характеристик вже освоєного обладнання,

прискорення реакції на вимоги Замовника, зміцнення іміджу підприємства як надійного, кваліфікованого постачальника [34].

Від загального розміру показників по ресурсах, у комплексі з їх правильним використанням у значній мірі залежить процес формування виробничого потенціалу та забезпечення поточної господарчої діяльності підприємства, а також загальний соціально – економічний розвиток підприємства.

Всі показники можна розглядати в часі, за попередні та звітний періоди. За допомогою цього можна отримати реальну картину фінансового стану АТ «Дніпроважмаш». Це надає можливість виявлення та дослідження закономірностей та тенденцій в розвитку економічних явищ.

У 2017 році обсяг виробництва товарної продукції в натуральному вираженні склав 24 тис. тон, що на 43% менше ніж у 2016 році (рис. 1.3). Це відбулося за рахунок зниження виробництва сталеплавильного обладнання на 37 %, зниження виробництва ковшів на 34,8 %, а виробництва тьюбінгів на 59 %. Однак у 2017 році в порівнянні з 2016 роком виробництво доменного обладнання зросло в 5 разів, виробництво вагоноперекидачів на 66,8 %.

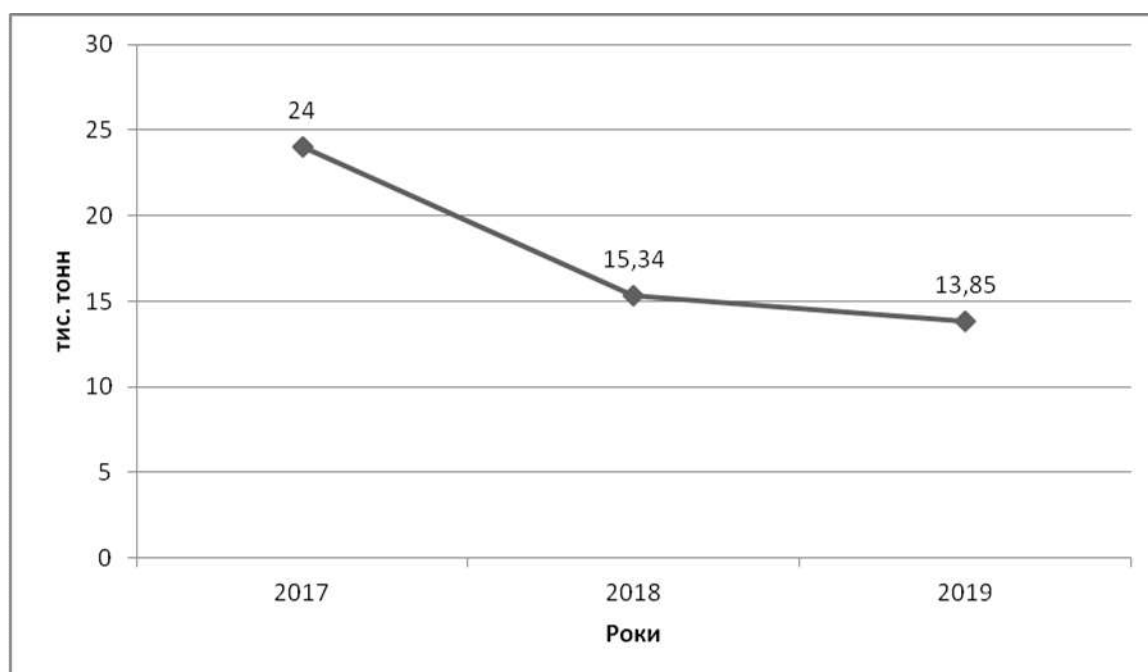

Рисунок 1.3 – Динаміка обсягів виробництва товарної продукції заводу в натуральному вираженні, тис. тонн [складено автором на базі 32, 33, 34]

У 2018 році обсяг виробництва товарної продукції в натуральному вираженні склав 15,34 тис. тонн, що на 36,7% менше ніж у 2017 році. Це відбулося за рахунок зниження виробництва доменного обладнання на 63 %, зниження виробництва ковшів на 28 %, виробництва тьюбінгів на 49 % та виробництва вагоноперекидачів на 61 %. Однак у 2018 році в порівнянні з 2017 роком виробництво сталеплавильного обладнання зросло на 132 %, виробництво прокатного обладнання зросло на 2,7%, а виробництво запчастин до обладнання зросло на 5%. У 2019 році обсяг виробництва товарної продукції в натуральному вираженні склав 13,85 тис. тонн, що на 9,7 % менше ніж у попередньому році.

Аналіз основних технічних показників роботи заводу за 2 роки у грошовому вимірнику наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні технічні показники роботи заводу «Дніпроважмаш» у 2017-2018 роках, тис. грн. [складено автором на базі 32, 33]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 року	Абсолютне відхилення 2018/2017
Виробництво			
Виробництво інших готових металевих виробів	270654,8	234116	-36538,8
Виробництво залізничних локомотивів та рухомого складу	68345,28	55637	-12708,3
Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва	39454,92	32468	-6986,92
Виробництво духових шаф, печей і пічних пальників	138107,36	135860	-2247,36
Виробництво вантажно - підйимального та вантажно - розвантажувального устаткування	89857,35	60373	-29484,4
Інші товари, роботи, послуги	38812,30	60040	21227,7
Всього:	645232,01	578494	-66738
Реалізація			
Виробництво інших готових металевих виробів	272205,48	235325	-36880,5
Виробництво залізничних локомотивів та рухомого складу	61488,79	57911	-3577,79
Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва	40366,94	33748,8	-6618,14
Виробництво духових шаф, печей і пічних пальників	142005,47	138365	-3640,47
Виробництво вантажно - підйимального та вантажно - розвантажувального устаткування	94211,97	65590	-28622
Інші товари, роботи, послуги	54864,38	77002,2	22137,82
Всього:	665143,03	607942	-57201

Проаналізувавши дані табл. 1.2 можна сказати, що обсяги виробництва у грошовому вимірнику у 2018 році в порівнянні з 2017 роком значно скоротилися. Те ж саме стосується і обсягів реалізації. Основними групами обладнання,

реалізованого в 2017 році є: тюбінги – 57,7%; металургійне обладнання – 26,8%, розвантажувальні комплекси – 2,3%.

Традиційними споживачами продукції АТ «Дніпроважмаш» у 2017 році були:

- крупні підприємства Україна та СНД: ПрАТ «Євраз Дніпровський метзавод» (доменне та сталеплавильне обладнання та чаші), ПАТ «Запоріжсталь» (доменне та сталеплавильне обладнання), ПАТ «Запоріжжкокс» (запасні частини),
- коксохімічне обладнання – ЕВРАЗ ЗСМК, ЕВРАЗ НТМК,
- шлаковози - Аксуський ЗФ, Казахстан,
- тюбінги – ЕХВК та ТСК, Росія,
- сегменти – Англія,
- запчастини до вагоноперекидача – Естонія,
- колісні пари – Болгарія.

У 2017 році питома вага експорту у відвантаженій продукції склала 58,6 %. АТ «Дніпроважмаш» підтримує партнерські відносини з підприємствами Росії, Казахстану, Білорусії, Грузії, Болгарії, Румунії, Англії. Основними групами обладнання, реалізованого в 2017 році є: тюбінги – 31,2%; металургійне обладнання та розвантажувальні комплекси – 68,8%.

За 2017 рік освоєно більше 50-ти одиниць нової та інноваційної продукції. Серед них: клапани жалюзійні та холодильні плити для "Запорожсталі", редуктор ЦДН-130Б для «Северсталі», деталі механізму розведення мосту «VLADSTOR s.r.o.» Чехія, коксохімічне обладнання, сегменти для "Ferrovia Agroman (UK) Limited & Laing O'Rourke Construction Limited Joint Venture" та ін. продукція. Значна увага на підприємстві приділялася вивченню ринків збуту, розробці конструкторської і технологічної документації, технічній підготовці і освоєнню виготовлення конкурентоспроможних та економічних виробів з урахуванням вимог Замовників. Упродовж 2017 року на підприємстві здійснювалися роботи, спрямовані на вдосконалення діючих і запровадження нових технологічних процесів з метою економії матеріальних, трудових ресурсів та зниження собівартості виробів [32].

У табл. 1.3 представлено обсяги виробництва та реалізації основної продукції заводу у 2019 році у грошовому вимірнику.

Таблиця 1.3 – Основні технічні показники роботи заводу у 2019 році, тис. грн. [складено автором на базі 34]

Найменування показників	Звіт 2019 року
Виробництво	
Вироби вилітані з металів чорних	238586,03
Деталі до печей та пальників пічних	225775,13
Реалізація	
Вироби вилітані з металів чорних	225269,33
Деталі до печей та пальників пічних	216804,75

Оскільки у звіті за 2019 рік дані представлені дещо згорнуто, то неможливо зробити висновок про динаміку обсягів виробництва у 2019 році в порівнянні з 2018 роком. Обсяги виробництва у грошовому виразі склали – 694 650,46 тис. грн., частка експорту в загальному обсязі продажів при цьому склала 43,3%. Основними ринками збуту та основними клієнтами у 2019 році були Україна, Росія, Казахстан, Беларусь, Грузія.

У табл. 1.4 представлено аналіз основних економічних показників роботи підприємства.

Таблиця 1.4 – Аналіз основних економічних показників АТ «Дніпроважмаш» [складено автором на базі 32, 33, 34]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 Року	Звіт 2019 року	Абсолютне відхилення	
				2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6
Активи, тис. грн., в т.ч.:					
необоротні	71553	62429	51626	-9124	-10803
оборотні	513610	446995	489168	-66615	42173
Зобов'язання, тис. грн.	439640	435192	406250	-4448	-28942
Власний капітал, тис. грн.	145523	74232	134544	-71291	60312
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	670524	611030	638958	-59494	27928
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	582704	565091	552644	-17613	-12447
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	(70994)	(72347)	59240	-1353	131587

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4	5	6
Фонд оплати праці, тис. грн.	158330	165500	170995	7170	5495
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1916	1394	1309	-522	-85
Середня з/плата, грн.	6886,31	9893,59	10885,85	3007,28	992,26
Продуктивність праці тис.грн./чол.	349,96	438,31	488,12	88,35	49,81

За результатами аналізу табл. 1.4 можна зробити наступні висновки. Необоротні активи підприємства протягом аналізує мого періоду значно скоротилися. Це відбулося через накопичення амортизації основних засобів. Вартість оборотних активів у 2018 році в порівнянні з 2017 роком скоротилася, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зросла. Також слід сказати, що зобов'язання АТ «Дніпроважмаш» протягом трьох років скорочуються, а власний капітал змінюється нерівномірно: у 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшився, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком він збільшився. Аналізуючи статті балансу необхідно відзначити, що валюта балансу збільшилась за три роки на 31370 тис. грн., та складає на 31.12.2019 р. 540794 тис. грн.

Дохід від реалізації продукції заводу у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зменшився, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшився. Така ситуація є закономірною, оскільки у 2018 році було зменшення обсягів виробництва основних видів продукції (табл. 1.2). У 2019 році досягти збільшення доходу від реалізації вдалося через підвищення цін реалізації. Як бачимо собівартість реалізованої продукції знизилась, а дохід від реалізації зріс.

Протягом 2017 та 2018 року підприємство отримувало в результаті діяльності чисті збитки, що є негативною ситуацією. Проте у 2019 році ситуація змінилася через підвищення цін реалізації.

Слід відмітити, що політика АТ «Дніпроважмаш» спрямована на підвищення доходності господарювання, ефективного використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів, скорочення витрат на виробництво [32, 33, 34].

Середньооблікова чисельність працівників АТ «Дніпроважмаш» протягом трьох років скорочується. Основною причиною цього у 2018 році в порівнянні з 2017 роком стало скорочення штатів через зниження обсягів виробництва деяких видів продукції, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком штат скоротився через вихід деяких працівників на пенсію.

Фонд оплати праці та середня заробітна плата працівників заводу протягом 3 років збільшується. Основною причиною цього є приведення у відповідність до трудового законодавства розміру заробітної плати. Тобто зі зміною мінімальної заробітної плати переглядається тарифна сітка та тарифні розряди, що приводить до зростання заробітної плати навіть при скороченні персоналу. Зокрема кадрова програма товариства, спрямована на забезпечення рівня кваліфікації працівників операційним потребам заводу. Одним з важливіших напрямлень діяльності кадрової служби у 2019 році було приведення у відповідність з об'ємами виробництва. Проводилось також підвищення кваліфікації робочих, спеціалістів і керівників та технічної підготовки персоналу.

Продуктивність праці у 2017-2019 роках також зростає. Оскільки це розрахунковий показник, то його збільшення, хоча і є позитивним моментом, але пояснюється тим, що дохід від реалізації збільшується, а чисельність працівників зменшується. Отже, для отримання кожної гривні доходу є ефективним.

Аналізуючи роботу підприємства за останні роки, можна сказати, що незважаючи на спад промисловості в цілому по Україні та складною обстановкою на Сході та Півдні України, завод зміг, працюючи, у дуже жорстоких умовах економії усіх видів ресурсів (енергетичних, матеріальних, трудових), зберегти працездатність, утриматись на ринку традиційної продукції. За аналізуємий період продовжувалась робота по оновленню номенклатури випускаємої продукції, розширенню ринків збуту, вихід на європейські ринки збуту. Завод ціленаправлено працював по забезпеченню замовленнями з урахуванням завантаження всіх структурних підрозділів в найближчій перспективі. В умовах постійного зросту цін на енергоносі, газ і матеріали підприємство намагається раціонально викори-

стовувати всі види ресурсів. Для залучення замовлень на завод приймається участь в тендерах, підтримуються зв'язки з давніми партнерами заводу [34].

Висновки до розділу 1

В умовах ринкової конкуренції ефективність діяльності стає вирішальною передумовою не лише розвитку, але і виживання підприємства. Тому суттєво зростає значення всіх факторів, які впливають на результативність виробництва. Однією з найважливіших економічних категорій є використання грошових коштів на підприємствах.

У процесі господарської та іншої діяльності підприємства постійно вступають у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання при здійсненні угод, що оформлюються і закріплюються договорами: з постачальниками – за одержані від них товарно-матеріальні цінності, з покупцями – за придбані ними товари, з банками – за одержання коштів і погашення кредитів, з іншими юридичними та фізичними особами – за транспортні та інші послуги, електроенергію, паливо тощо, з працівниками – із заробітної плати, наданих їм позик тощо. Відносини між підприємствами, які виникають внаслідок кругообігу господарських засобів, називаються розрахунками.

Літературні джерела з організації бухгалтерського обліку грошових коштів вказують на мету та основні завдання обліку грошових коштів. Можна сказати, що їх досить багато, проте не всі відповідають постійно змінюючимся нормам бухгалтерського обліку.

Нормативна база з обліку грошових коштів представлена у вигляді відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та національних нормативів.

Аналіз нормативно-правових актів з організації бухгалтерського обліку грошових коштів в Україні, дозволяє зробити висновок, що на сьогодні норматив-

но-законодавча база щодо готівкового обігу, готівкових та безготівкових розрахунків в основному відповідає потребам підприємств.

Аналіз діяльності підприємства показав, що воно є одним із провідних в Україні, про що свідчать показники виробництва та реалізації продукції. Заробітна плата при цьому постійно зростає та виплачується вчасно. Всі техніко-економічні показники за аналізованій період знаходяться на високому рівні.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

2.1 Організація бухгалтерського обліку акціонерного товариства

Облік є однією із функцій управління, оскільки він забезпечує достовірною інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, зовнішніх та внутрішніх користувачів. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку розпочинається на підприємстві з формування його облікової політики.

У практиці обліку багатьох держав світу термін «облікова політика» застосовується тривалий час і визначається як сукупність способів ведення обліку підприємством. В Україні можливість його використання з'явилась із введенням у 1993 році Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності, яким передбачалося, що підприємства можуть самостійно встановлювати форму обліку, визначати методи його ведення, розробляти систему внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю тощо.

У вітчизняній практиці термін «облікова політика» з'явився на початку 90-х років ХХ століття, а набув офіційного статусу з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р.

Згідно нормам Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності [9].

Отже, сутність облікової політики визначається через її складові, які реалізуються на різних рівнях регуляції облікової політики – це принципи, методи, процедури.

Принципи бухгалтерського обліку – це базові концепції, які покладені в основу відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарської діяльності суб'єкта підприємництва, його активів, доходів, витрат, фінансових результатів, що визначені законодавством.

Відповідно до норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика має ґрунтуватися на таких принципах, як [12]:

- обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

- повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

- автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

- послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

- безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі;

- нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

- превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

- історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

- єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці;

– періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

До вимог, яких також слід дотримуватись при формуванні облікової політики, можна віднести такі, як [35]:

– законність (обрані методичні прийоми, способи та процедури ведення бухгалтерського обліку не повинні суперечити чинному законодавству та нормативним документам з обліку);

– адекватність (облікова політика підприємства повинна відповідати особливостям умов його діяльності);

– єдність (облікова політика має бути єдиною для господарюючого суб'єкта незалежно від кількості його підрозділів, філій або дочірніх підприємств).

З теорії бухгалтерського обліку відомо, що метод бухгалтерського обліку – це сукупність способів і прийомів для відображення об'єктів обліку з метою обчислення показників, необхідних для управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання [36].

Методи і процедури бухгалтерського обліку як елементи облікової політики формуються на підставі загальних принципів та інших вимог бухгалтерського обліку. На кожній стадії облікового процесу для розкриття предмету бухгалтерського обліку застосовуються особливі облікові методи (табл. 2.1).

У результаті комплексного застосування способів і прийомів бухгалтерського обліку, які визначають методологію обліку, і забезпечується безперервне, суцільне і документально обґрунтоване віддзеркалення в обліку об'єктів, майна і джерел формування [36].

Методи ведення обліку, способи і прийоми, які дають можливість здійснювати оцінку ресурсів, ведення рахунків синтетичного і аналітичного обліку, порядок нарахування амортизації, визначення об'єму реалізації, доходів, витрат, фінансових результатів тощо, регламентуються на рівні держави двома підходами:

– перший допускає лише єдино можливий варіант;

– другий передбачає альтернативи. В цьому випадку облікова політика на рівні підприємства повинна включати обґрунтування і вибір альтернативних варіантів, оптимальних для цього підприємства.

Таблиця 2.1 – Особливість застосування методів обліку на різних стадіях облікового процесу [36]

Стадії облікового процесу		Метод бухгалтерського обліку		
		Методичні способи		Методичні прийоми
1	Спостереження (контроль)	Хронологічне і систематичне спостереження	1	Документування
			2	Інвентаризація
2	Вимірювання	Вимір господарських засобів і процесів	3	Оцінка
			4	Калькуляція
3	Реєстрація	Реєстрація і класифікація облікових даних	5	Рахунки
4	Групування		6	Подвійний запис
5	Узагальнення	Узагальнення облікової інформації	7	Бухгалтерський баланс
			8	Фінансова звітність

Отже, методологічне керівництво системою бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється державою, яка визначає нормативні документи, що містять конкретні рекомендації, перелік правил окремих методик і процедур бухгалтерського обліку. Однак офіційна система не встановлює спосіб ведення бухгалтерського обліку, тому при формуванні облікової політики підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб на підставі теоретичних засад, визначених державою.

Бухгалтерський облік АТ «Дніпроважмаш» здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Міжнародних стандартів фінансової звітності, Податкового кодексу України, інструкцій та інших нормативних актів, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності. Бухгалтерський облік здійснюється фінансовою службою на чолі з начальником, який забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, передбачених Законом України «Про бухгалтерський облік і

фінансову звітність в Україні», складання фінансової звітності та іншої звітності на вимогу власників, органів статистики й подання у встановлені строки.

Протягом аналізованого періоду документообіг підприємства регулювався відповідними організаційно-розпорядчими документами, виданими посадовими особами у межах наданих їм повноважень. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій були первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи склалися під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Для здійснення контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів склалися зведені облікові документи. Для відображення окремих операцій із бухгалтерського обліку керувалися вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності та затвердженими положеннями підприємства. Первинні та зведені облікові документи склалися на паперових або електронних носіях і мали такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату і місце складання; назву підприємства; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції. Згідно з пунктом 1.3 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку усі первинні документи, облікові реєстри, фінансова, статистична та інша звітність складалася державною мовою. Інформація, що містилась у прийнятих до обліку первинних документах, систематизувалася на рахунках бухгалтерського обліку в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображалися також у валюті розрахунків та платежів за кожною іноземною валютою окремо. Дані аналітичних рахунків були тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця. Реєстри бухгалтерського обліку мали назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні. Господарські операції були відображені в облікових реєстрах у тому

звітному періоді, в якому вони були здійснені. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи. Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку. Установлені такі місця для зберігання документів: для первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, виготовлених на паперових носіях – архів підприємства; для інформації на електронних носіях – загальний сервер підприємства. Строки зберігання були встановлені відповідно до чинного законодавства. Відповідальність за порушення порядку ведення податкового обліку несуть особи, які підписали первинні документи та інші документи за відповідними операціями, що відображені в податковій звітності.

Інвентаризація активів і зобов'язань проводилася відповідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та інших нормативних документів, зокрема Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 2 вересня 2014 року № 879 (далі - Положення №879) [37].

Податкова звітність складалася відповідно до вимог Податкового кодексу України, інших законодавчих та нормативних документів із питань оподаткування на підставі даних бухгалтерського обліку.

Система і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій розроблялися підприємством та змінювалися в оперативному режимі залежно від потреб користувачів цієї звітності.

Фінансова звітність відповідала якісним характеристикам, зазначеним у концептуальних основах фінансової звітності. Облікову політику застосовували таким чином, щоб фінансові звіти відповідали вимогам Закону про облік та звітність і МСФЗ. Застосовувалися ті підходи та методи для ведення бухгалтерського обліку і надання інформації в фінансових звітах, які передбачені МСФЗ і

найбільш адаптовані до діяльності підприємства. Згідно з концептуальними основами підготовки та складання фінансової звітності, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансових звітів (крім звіту про рух грошових коштів) проводилися за принципом нарахування, щоб результати операцій та інших подій відображалися в облікових регістрах і фінансових звітах на той час, коли вони мали місце, а не тоді, коли підприємство отримало чи сплатило кошти. Відображалися доходи в звіті про фінансові результати за той період, коли вони були отримані, а витрати – на основі відповідності цим доходам, що забезпечило визначення фінансового результату звітного періоду співставленням доходів звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. Бухгалтерські помилки, які впливали на фінансовий результат звітного періоду, виправляли методом «сторно» або додатковою бухгалтерською проводкою. Помилки, виявлені під час складання фінансової звітності за минулі роки, якщо вони вплинули на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), виправляли ретроспективно. Визначалася величина суттєвості статті в розмірі 1 млн грн щодо помилок минулих років, які не вплинули на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), та виправлення таких помилок відносилися до статей витрат, за якими здійснюється коригування. Встановлювався операційний цикл, що дорівнює 12 місяцям.

Згідно облікової політики АТ «Дніпроважмаш» під грошовими коштами розумілися грошові кошти в касі та депозити до запитання. Еквівалентами грошових коштів визнавали короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертувалися у відомі суми грошових коштів і яким був властивий незначний ризик зміни вартості, а термін погашення не перевищував трьох місяців із дати придбання. Під терміном «депозити до запитання» розумілися суми, що були вилучені у будь-який момент без попереднього повідомлення, у тому числі на рахунках банків. Безвідкличні акредитиви, відкриті на користь бенефіціара (продавця), визнавали такими, що не відповідають визначенню грошових коштів та їх еквівалентів і відображали у фінансовій звітності як передплати видані. Операції за безвідкличними акредитивами, щодо яких існувало обмеження з обміну чи ви-

користання з погашенням протягом дванадцяти місяців після звітного періоду, відображали в фінансовій звітності як поточні активи. Операції за безвідкличними акредитивами з погашенням понад дванадцять місяців після звітного періоду класифікували як інші необоротні активи [32, 33, 34].

2.2 Особливості первинного, зведеного обліку грошових коштів та правила документообігу

Для забезпечення достовірної і точної інформації про рух коштів необхідно забезпечити їх чіткий, своєчасний та повний облік, тому основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є [38, с. 345]:

- правильна організація, своєчасне й законне проведення безготівкових і готівкових розрахункових операцій;
- своєчасне та правильне документування операцій з руху грошових коштів і розрахунків;
- забезпечення збереження грошових коштів і цінних паперів у касі підприємства;
- контроль за витрачанням грошових коштів;
- своєчасне та точне ведення розрахунків з дебіторами та стягнення заборгованості;
- періодичне проведення інвентаризацій грошових коштів і дебіторської заборгованості;
- забезпечення схоронності коштів у місцях їх зберігання і контроль за їх цільовим використанням;
- своєчасне і повне відображення у документах і реєстрах бухгалтерського обліку руху коштів у касі підприємства і на рахунках у банку;
- суворе дотримання встановлених правил ведення касових операцій і здійснення розрахунків між суб'єктами господарської діяльності;

– забезпечення своєчасності взаєморозрахунків з метою запобігання штрафних санкцій.

Основні етапи ведення обліку грошових коштів представлені на рис. 2.1.

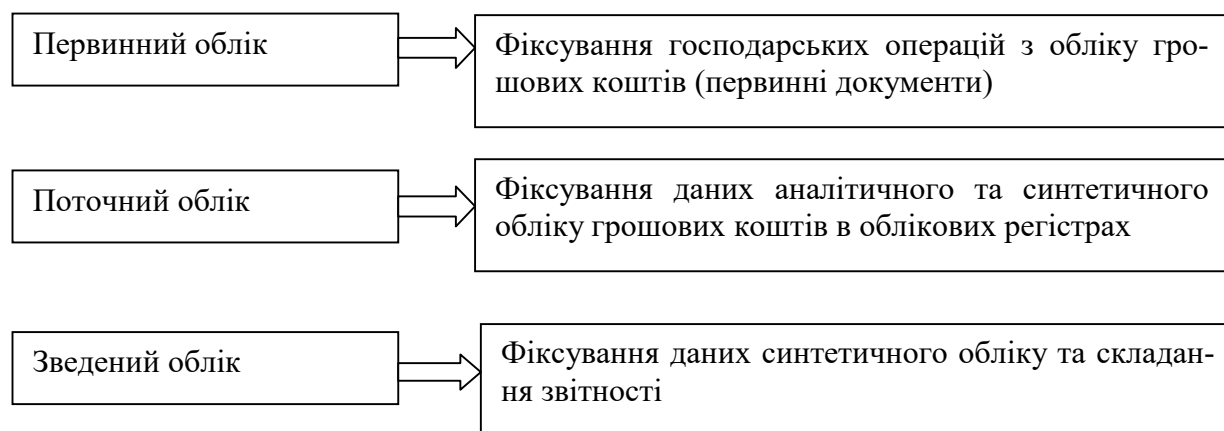

Рисунок 2.1 – Етапи ведення обліку грошових коштів

Бухгалтерський облік грошових коштів та їх еквівалентів на АТ «Дніпроважмаш» ведеться у відповідності до чинного законодавства. Зокрема готівкові розрахунки (касові операції) завод здійснює за певними правилами, встановленими Положенням про ведення касових операцій в національній валюті України № 148 [39].

Для здійснення готівкових операцій (розрахунків готівкою) на підприємстві є спеціальне приміщення – каса (приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей, касових документів [39]). Приміщення каси ізольоване, двері в касу під час здійснення операцій замикаються зсередини. Доступ до приміщення каси має тільки посадова матеріально-відповідальна особа, яка завідує касою, видачею та прийманням грошей і цінних паперів на підприємстві. На цю посаду працівник призначається наказом керівника підприємства, який зобов'язаний під розписку ознайомити новопризначеного касира з Порядком ведення касових операцій і укласти з ним договір про повну матеріальну відповідальність за збереженість всіх прийнятих ним цінностей.

У касі АТ «Дніпроважмаш» зберігається готівка, цінні папери, придбані у інших підприємств (акції, облігації тощо), грошові документи, які є бланками су-

ворого обліку (трудові книжки та вкладні листки до них, квитанції подорожніх листів автотранспорту, бланки довіреностей, оплачені путівки в санаторії, пансіонати та будинки відпочинку, поштові марки, проїзні квитки тощо). За обладнання каси і належне зберігання цінностей в ній та при їх транспортуванні несе відповідальність головний бухгалтер.

АТ «Дніпроважмаш» здійснює розрахунки готівкою з контрагентами та зі своїми працівниками через касу як коштами, одержаними як готівкова виручка, так і коштами, одержаними із банків. Зазначені розрахунки проводяться також шляхом переказу готівки для сплати відповідних платежів. Облік операцій з готівкою здійснюється у відповідних книгах обліку.

Для розрахунків готівкою Положенням № 148 встановлено певні обмеження. Отже, АТ «Дніпроважмаш» може здійснювати розрахунки готівкою з іншими підприємствами у розмірі до 10000 грн включно, а з фізичними особами – у розмірі до 50000 грн включно [39].

Готівка, що надходить до кас, оприбутковується в день одержання готівки в повній сумі. Відповідно до Положення № 148 підприємство, що здійснює операції з готівкою в національній валюті, ліміт каси та строки здавання готівки установлює, виходячи з потреби прискорення обігу готівки та своєчасного її надходження до кас банків [39]. АТ «Дніпроважмаш» встановило, що ліміт каси буде дорівнювати 500 грн.

Касові операції оформлюються такими документами:

– прибутковий касовий ордер застосовується для оформлення надходження грошей у касу. Виписується в одному екземплярі і реєструється під типографським номером у журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів касиром, підписується головним бухгалтером і передається в касу підприємства. Квитанція до прибуткового касового ордера, завірена підписами головного бухгалтера і касира і печаткою підприємства, видається на руки особі, що здала гроші. Прибутковий касовий ордер залишається в касі. Касири (особи, які виконують їх функції) під час роботи з готівкою керуються правилами визначення платіжності банкнот і монет Національного банку України;

– видатковий касовий ордер застосовується для оформлення видачі грошей з каси. Виписується в одному екземплярі касиром, підписується керівником підприємства і головним бухгалтером. Реєструється в Журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів. Підпис керівника установи/підприємства на видаткових касових ордерах не обов'язковий, якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявах, рахунках є його дозвільний напис;

– журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів застосовується для реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів або відомостей і відкривається окремо на ті та інші;

– касова книга застосовується для обліку руху грошей у касі. Кожен лист касової книги складається з двох рівних частин: одна з них (з горизонтальним лінуванням) заповнюється касиром як перший екземпляр і залишається в книзі, друга (без горизонтального лінування) заповнюється з лицьового і зворотного боку через копіювальний папір і є відривною частиною листа. Записи касових операцій починаються на лицьовій стороні невідривної частини листа (після рядка «Залишок на початок дня»). Наприкінці кожного дня касир підбиває підсумки, виводить залишок, а потім здає звіт під розписку в бухгалтерію з прикладеними до нього прибутковими і видатковими ордерами.

Схему документального оформлення касових операцій АТ «Дніпроважмаш» подано на рис. 2.2.

Касові документи можуть бути паперовими або електронними. Електронні касові документи повинні бути оформлені відповідно до вимог законодавства України у сфері електронного документообігу. Працівник підприємства для підписання електронного касового документа зобов'язаний використовувати кваліфікований електронний підпис.

Касові документи після складання касиром звіту та оброблення цього звіту комплектуються в хронологічному порядку, нумеруються, формуються в справі відповідно до номенклатури справ та зберігаються відповідно до законодавства України відповідальною особою, на яку керівником покладено обов'язок щодо їх зберігання.

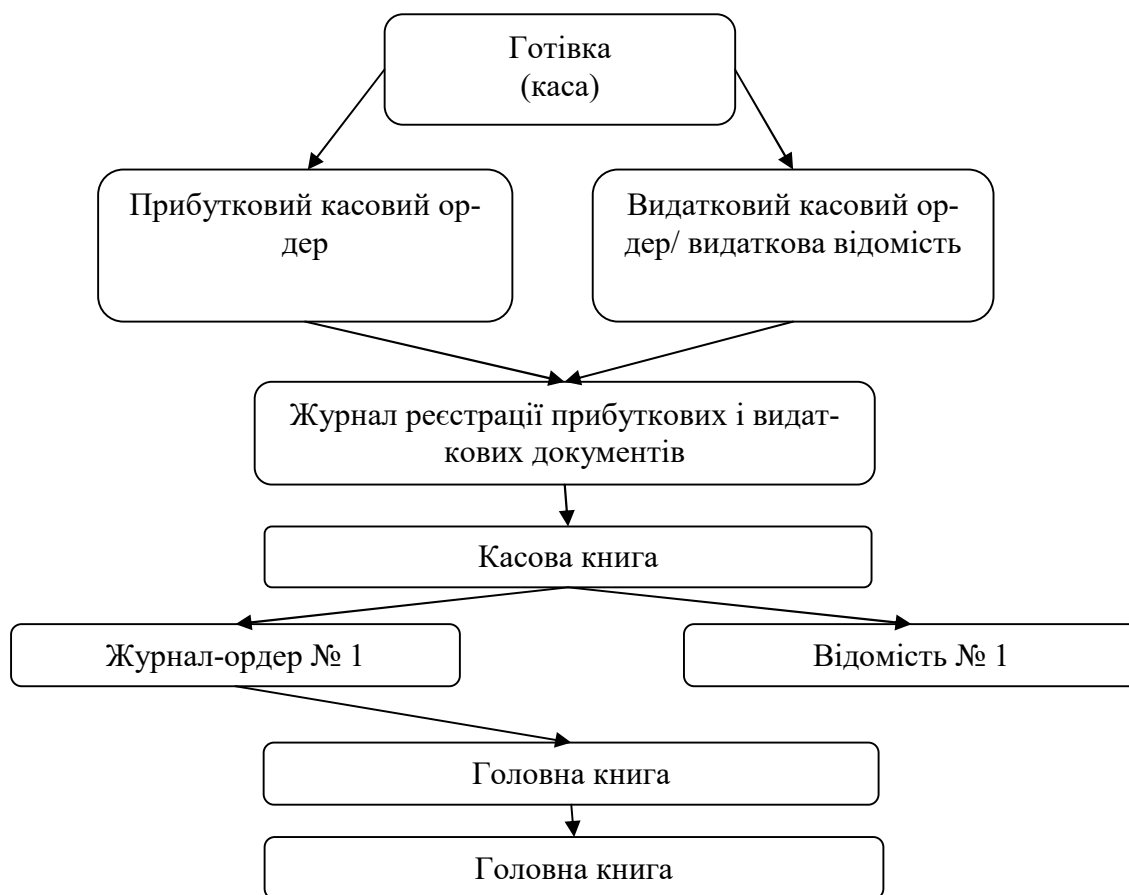

Рисунок 2.2 – Схема документального оформлення готівкових операцій на АТ «Дніпроважмаш»

Підприємства, які відкрили поточні рахунки в установах банків, зберігають на цих рахунках свої кошти на договірних умовах і здійснюють розрахунки за своїми зобов'язаннями в безготівковій та готівковій формі в порядку, установленому нормативно правовими актами Національного банку України.

Операції, пов'язані з рухом грошових коштів на рахунках в установах банку, виконують за такими розрахунково-грошовими документами, що затверджені банком:

- безготівкові розрахунки: платіжне доручення, розрахунковий чек, акредитив, платіжна вимога доручення;
- розрахунки готівкою: грошовий чек, об'ява на внесення готівки.

Акціонерне товариство «Дніпроважмаш» має поточний рахунок у національній валюті у АТ «АБ «РАДАБАНК» та поточний рахунок в іноземній валюті в

АТ «ПУМБ». З обома банками укладено договір на використання системи «клієнт-банк». Реквізити електронного розрахункового документа, що використовується в даних системах, визначаються договором між банком та клієнтом. Електронне платіжне доручення, що формується в системі містить такі з них:

- дату і порядковий номер за яким платіж буде зареєстрований в «Журналі реєстрації платежів»;
- назву, ідентифікаційний код (номер) платника та номер його рахунку (зазвичай в шаблонах заповнюється автоматично);
- назву та код банку платника (назва не обов'язкова так як пошук відбувається за кодом) – теж заносяться автоматично;
- назву, ідентифікаційний код (номер) одержувача та номер його рахунку;
- назву та код банку одержувача;
- суму цифрами;
- призначення платежу (має обмеження по кількості символів);
- електронний цифровий підпис;
- інші реквізити, які під час формування електронного розрахункового документа системою електронних платежів розміщуються в полі «Допоміжні реквізити».

Для того, щоб відкрити рахунки в банку АТ «Дніпроважмаш» були подані документи, а саме: заява на відкриття рахунка, копія свідоцтва про державну реєстрацію, копія зареєстрованого статуту, копія документа про взяття підприємства на податкові розрахунки, картка із зразками підписів осіб та зразок відбитка печатки, копія документа про реєстрацію в органах Пенсійного фонду України.

Основними джерелами надходження грошових коштів на поточні рахунки АТ «Дніпроважмаш» є виручка від реалізації готової продукції або інших активів; погашення дебіторської заборгованості, одержані кредити, надходження коштів цільового фінансування тощо. Основними напрямками витрачання грошей для акціонерного товариства є платежі постачальникам за матеріали, готові вироби, енергоносії, внески до бюджету, погашення заборгованості, гроші для виплати заробітної плати працівникам підприємства.

Основним видом безготівкових розрахунків акціонерного товариства є розрахунки з використанням платіжних доручень.

Платіжне доручення – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача [15].

На рис. 2.3 схематично представлено документообіг при розрахунках платіжним дорученням АТ «Дніпроважмаш» з ПАТ «Запоріжсталь».

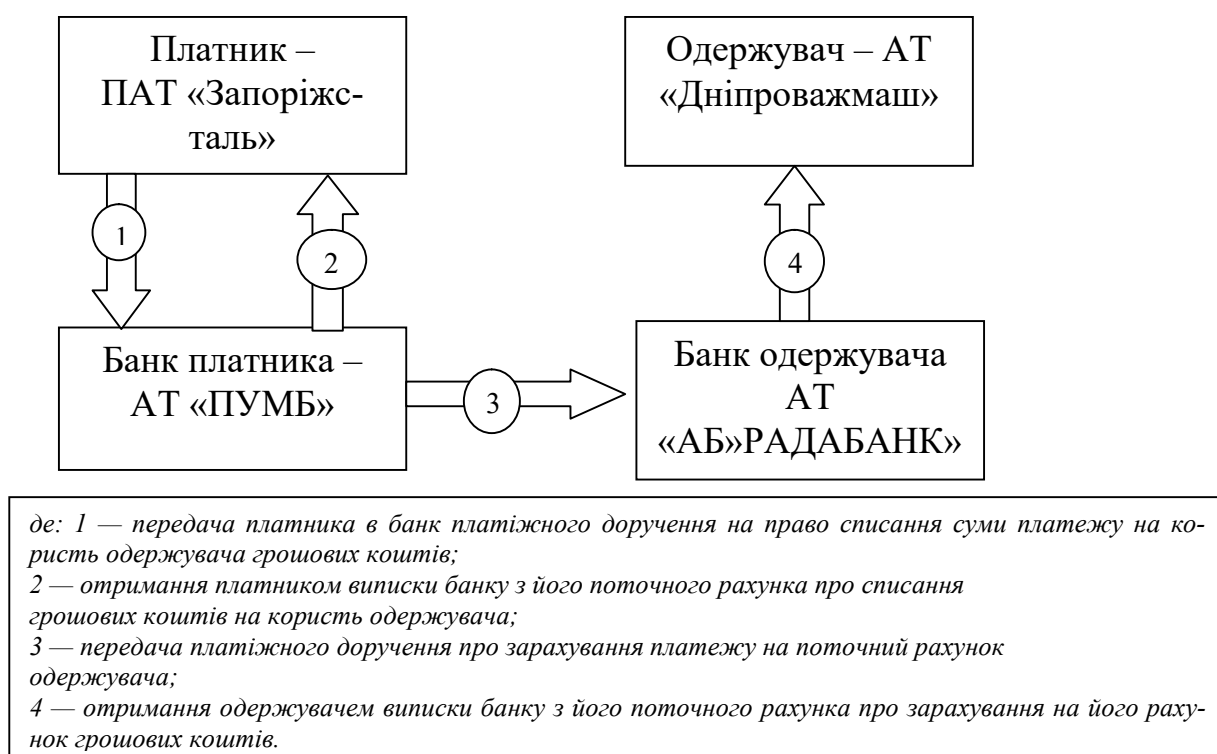

Рисунок 2.3 – Схема документообігу при розрахунках платіжним дорученням АТ «Дніпроважмаш»

Треба сказати, що АТ «Дніпроважмаш» використовує в своїй діяльності розрахунки за допомогою чеків. Грошовий чек є наказом підприємства банку про видачу з поточного рахунку підприємства зазначеної в ньому суми готівкою. Чеки брошуруються в чекову книжку, яку підприємство одержує в банку по заяві, і є бланками суворої звітності. Чеки дійсні на протязі 10 днів після виписки і повинні мати усі необхідні реквізити (підписи, дати, печатки).

Як вже зазначалося товариство активно використовує систему «клієнт-банк», тобто за допомогою дистанційного обслуговування. За допомогою системи «клієнт – банк» на підставі дистанційних розпоряджень клієнта (АТ «Дніпроважмаш») можуть виконувати функції надання інформаційних послуг та здійснення операцій з рахунком клієнта. Для цього застосовуються електронні розрахункові документи.

Під час використання систем «клієнт – банк», банк щоденно роздруковує реєстр електронних розрахункових документів, які відправлені клієнтом. Реєстр має обов'язково містити відомості про дату і час подання власником рахунку електронних розрахункових документів до банку.

Реєстр засвідчується підписом відповідального виконавця банку і відбитком штампа банку та підшивається до документів дня як первинний документ, що надійшов від клієнта до банку. Електронні розрахункові документи, які відправлені клієнтом, щоденно архівуються і зберігаються в банку протягом установленого строку.

Після отримання від банку виписки з рахунку клієнт складає реєстр електронних розрахункових документів, які відправлені в банк каналами зв'язку і прийняті банком до оплати. Такий самий реєстр за кожним клієнтом складається в банку після формування балансу операційного дня.

Під час використання систем «клієнт – банк», клієнт має дотримуватися всіх вимог, що встановлює банк, з питань безпеки оброблення електронних розрахункових документів. Якщо це передбачено в договорі, то банк має право виконувати періодичні перевірки виконання клієнтом вимог щодо захисту інформації та зберігання засобів захисту і припиняти обслуговування клієнта за допомогою системи в разі невиконання ним вимог безпеки.

Загальна схема обліку грошових коштів на рахунках в банку наведена на рис. 2.4.

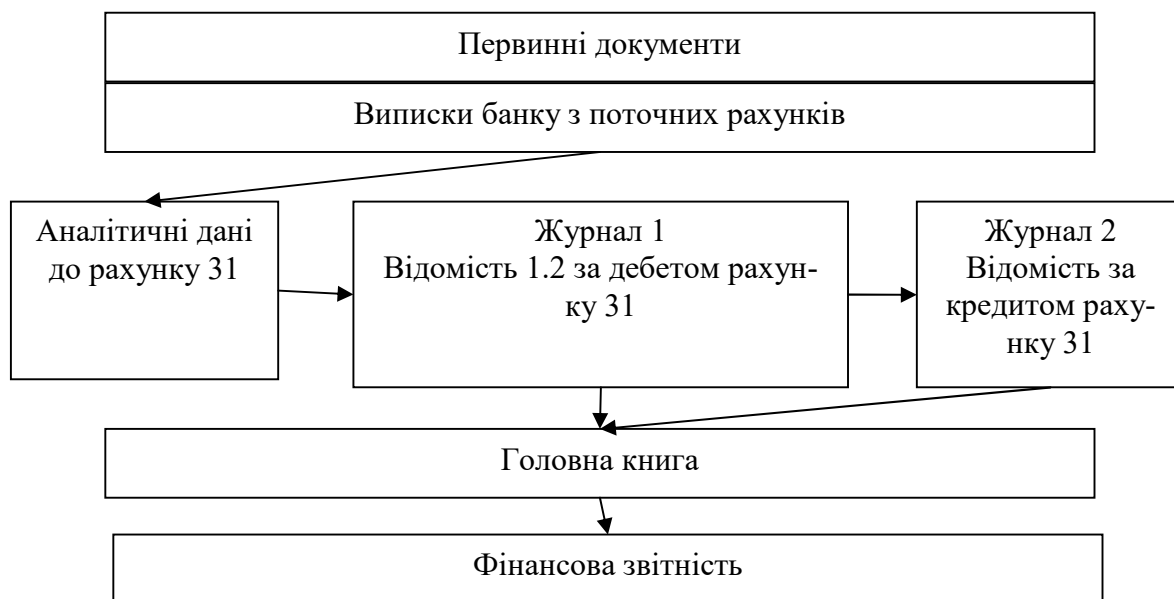

Рисунок 2.4 – Схема обліку грошових коштів на рахунках в банку

Після закінчення операційного дня банк роздруковує виписки з особового рахунку кожного клієнта. Виписки банку надається клієнту, як правило, тільки у випадку, якщо мав місце рух грошових коштів на банківському рахунку.

Виписки банку і прикладені до неї розрахункові документи, підтверджуючі надходження або списання засобів, є підставою для відображення операцій по руху грошових коштів в бухгалтерському обліку.

Банківська виписка є документом банку, в якому по дебету відображено списання грошових коштів з поточного рахунку підприємства, а по кредиту – надходження грошових коштів на рахунок.

Слід відзначити, що у виписці банку обов'язкові такі реквізити, а саме: дата, код операції, номер документу номер рахунків дебітора чи кредитора, обороти за дебетом та за кредитом, вхідне та вихідне сальдо.

Документальне оформлення операцій за валютними рахунками для переказу коштів за кордон це – оформлення платіжних документів на англійській мові. Дані платіжні документи виписуються в двох примірниках: один – банку, другий – власнику рахунку.

Про всі здійснені операції банк повідомляє власників валютних рахунків шляхом видачі йому виписок банку. Виписки банку даються окремо по кожному

валютному рахунку зокрема. Облік на валютних рахунках ведеться на підставі виписок банку та доданих до них розрахунково-платіжних документів, які отримані від інших підприємств чи організацій, виписані самим власником рахунку, чи банком. Записи у виписці відображаються в тій грошовій одиниці, у якій фактично здійснювалась операція, а також обов'язково, в гривневому еквіваленті, перерахунок якого проводиться за курсом Національного банку України на дату здійснення операції.

Отже, розглянувши систему організації обліку грошових коштів на досліджуємому підприємстві, слід сказати, що це один із найважливіших об'єктів обліку, який потребує всебічного висвітлення інформації в обліку.

2.3 Облік грошових коштів в системі рахунків бухгалтерського обліку

Для відображення інформації про рух готівкових коштів АТ «Дніпроважмаш» використовує синтетичний рахунок 30 «Готівка» [40], який має такі аналітичні рахунки:

- 301 «Готівка у національній валюті»;
- 302 «Готівка в іноземній валюті»;

Залишок і надходження коштів відображають на дебеті рахунку 30 «Готівка», а видану готівку – на кредиті (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Основні бухгалтерські проведення з обліку готівкових коштів

Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		дебет	кредит
1	2	3	4
Надходження в касу підприємства			
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти на виплату авансу по відрядженню працівника	301, 302	311, 312
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти на господарські потреби, на виплату відпускних	301	311
Прибутковий касовий ордер	Повернений підзвітною особою залишок невитрачених сум, виданих на господарські потреби	301, 302	372

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4
Прибутковий касовий ордер	Отриманий аванс в рахунок поставки товарів (готівкова виручка)	301	681
Прибутковий касовий ордер	Отримана доплата за поставлені товари	301	361
Прибутковий касовий ордер	Повернений залишок сум, виданих на відрядження	301, 302	372
Прибутковий касовий ордер	Внесено внесок до статутного фонду готівковими грошовими коштами в касу	301,302	46
Прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти з поточного рахунку підприємства на виплату заробітної плати	301	311
Виплати з каси підприємства			
Видатковий касовий ордер	Видані грошові кошти під звіт на відрядження	372	301, 302
Видатковий касовий ордер	Видані працівнику грошові кошти під звіт на господарські потреби	372	301
Видатковий касовий ордер	Виплачено відпускні	661	301
Видатковий касовий ордер, квитанція до оголошення на внесення готівки	Здана готівка в касу банку для зарахування на поточний рахунок	311, 312	301, 302
Видатковий касовий ордер	Виплачена сума орендної плати	685	301
Видатковий касовий ордер	Видані кошти під звіт на господарські потреби	372	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплачена заробітна плата працівникам підприємства	661	301
Видатковий касовий ордер	Видана позика працівнику підприємства	377	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплачено аванс по заробітній платі працівникам підприємства	661	301

Бухгалтерія після отримання звіту касира здійснює перевірку обґрунтованості всіх записів у звіті, проставляє кореспонденцію рахунків на кожному документі й заповнює відповідно до Методичних рекомендацій № 356 – Журнал-ордер № 1, а також Оборотна відомість 1.1. Облік наявності та руху готівкових коштів по рахунку 30 ведеться на підставі проведених касових звітів та доданих до них первинних документів за кожен день по кредитовому признаку – в Журналі 1 (за кредитом субрахунку 301) та у Відомості 1.1 (за дебетом субрахунку 301). Проаналізувавши Журнал 1 та Відомість 1.1, можна дізнатись звідки надходили грошові

кошти на підприємство та куди вони витрачались, а також залишок грошових коштів в касі підприємства на кінець місяця.

У формі № 1 Звіт про фінансовий стан залишок готівкових коштів та їх еквівалентів підприємства відображається у рядку 1165 «Гроші та їх еквіваленти».

Для обліку наявності і руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банках, призначений рахунок 31 «Рахунки в банках» [40].

Рахунок 31 «Рахунки в банках» має наступні субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

По дебету рахунку 31 «Рахунки в банках» відображається надходження грошових коштів, по кредиту – їх використання.

Порядок обліку операцій на рахунках в банках наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Облік операцій на рахунках в банках

Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		дебет	кредит
1	2	3	4
Надходження на банківський рахунок			
Об'ява на внесок готівкою	Здана готівка з каси підприємства в банк	311, 312	301, 302
Платіжне доручення	Перераховані грошові кошти на інші спеціальні рахунки (наприклад, депозитний)	313	311
Платіжне доручення	Відкритий картрахунок в національній (іноземній) валюті	313, 314	311, 312
Виписка банку	Отримані грошові кошти після пред'явлення короткострокового векселя до оплати	311	341
Виписка банку	Поступила оплата від покупців і замовників за відвантажені продукцію, товари, виконані роботи і послуги	311	361
Виписка банку	Повернений раніше виданий аванс	311, 312	371
Виписка банку	Отримані дивіденди, відсотки, роялті і т.п.	311	373
Виписка банку	Відшкодована сума претензій, штрафів, пені, неустойки винною стороною	311, 312	374
Виписка банку	Відшкодована сума збитку особою, винною в нестачі цінностей	311	375
Виписка банку	Отримана орендна плата від орендарів	311	377
Виписка банку	Отриманий внесок від засновника	311	46

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4
Виписка банку	Отриманий від засновника підприємства внесок, що перевищує статутний капітал (додатковий капітал)	311	422
Виписка банку	Отримано відшкодування з бюджету, повернені переоплати	311	641, 642
Виписка банку	Отримана передоплата від покупців або замовників	311, 312	681
Виписка банку	Отримана виручка від реалізації товарів, робіт, послуг	311, 312	70
Виписка банку	Отримані дивіденди від інших підприємств	311	731
Виписка банку	Отримані страхові платежі страхувальником	311	76
Платежі з банківського рахунку			
Виписка банку, прибутковий касовий ордер	Видана готівка з банківського рахунку в касу підприємства	301, 302	311, 312
Платіжне доручення	Придбані проїзні квитки працівникам підприємства	331	311
Платіжне доручення	Перерахована передоплата постачальникам і підрядчикам	371	311
Сліп, квитанція платіжного терміналу, чек банкомату і ін.	Списані засоби з картрахунку для оплати витрат, понесених підзвітною особою	372	313 (314)
Платіжне доручення	Перераховані грошові кошти на виплату пенсій	472	311
Платіжне доручення, платіжне доручення в іноземній валюті	Погашення заборгованості по короткостроковому кредиту	60	311 (312)
Платіжне доручення, платіжне доручення в іноземній валюті	Перерахована оплата постачальникам і підрядчикам	631 (632)	311 (312)
Платіжне доручення	Сплачені податки і збори (обов'язкові платежі)	641, 642	311
Платіжне доручення	Сплачені страхові внески по соціальному страхуванню	65	311
Платіжне доручення	Виплачена заробітна платня шляхом перерахування коштів на особові рахунки працівників	661	311
Платіжне доручення	Погашені зобов'язання перед учасниками (засновниками) по нарахованих дивідендах і інших виплатах	671, 672	311
Платіжне доручення	Повернений покупцю (замовнику) раніше отриманий аванс	681	311
Платіжне доручення	Сплачені відсотки (банку, по векселю і ін.)	684	311
Платіжне доручення, платіжне доручення в іноземній валюті	Здійснені інші платежі (наприклад, перерахована орендна плата орендодавцю, сплачені визнані підприємством суми штрафів, пені, неустойок, і інших санкцій)	685	311, 312

Таким чином, можна зробити висновок, що правильна організація і побудова обліку грошових коштів мають велике значення, оскільки вони забезпечують швидке повернення кругообігу оборотних коштів (коштів обігу), перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперебійної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей, тобто правильна побудова обліку грошових коштів дає змогу забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямоване використання та контроль за зберіганням.

2.4 Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві

Автоматизація супроводжує людське суспільство з моменту його зародження, вона притаманна його розвитку. В методології її визначають як заміщення праці людської діяльності процесами технічних пристроїв. З кожним новим відкриттям людина знімає з себе черговий «обов'язок» і перекладає його на інші засоби – на машини. З'явився комп'ютер і людина захотіла свою головну функцію перекласти на машину, навіть точилися розмови навколо питання, чи може комп'ютер думати? Однак процес пізнання не можна перекласти на машину, оскільки саме він спрямовує розвиток. Неможливо автоматизувати ні один процес, доки не отримані знання про те, як, а головне, чому його здійснює людина. Автоматизація йде слідом за пізнанням, але ніколи не випереджує його.

Головна мета і до того ж перший результат системної автоматизації в області організаційного управління – це нормальний облік.

Основи призначення обліку – сформувані базис даних про стан підприємства. Всі аспекти виробничої діяльності, як в дзеркалі, знаходять відображення у бухгалтерії підприємства. В теперішній час багато підприємств впроваджує автоматизовані системи бухгалтерського обліку.

Україна поки, що відстає від західних країн за рівнем оснащення комп'ютерною технікою, однак темпи зростання впровадження автоматизації в управлінні є достатньо високі. Впровадження автоматизованих систем бухгалтер-

ського обліку дозволило суттєво підвищити оперативність і достовірність облікової інформації АТ «Дніпроважмаш».

Для впровадження комп'ютерних систем в облік необхідно:

- придбання і встановлення засобів обчислювальної техніки;
- придбання і встановлення системного програмного забезпечення;
- придбання і встановлення спеціалізованого програмного забезпечення бухгалтерського і оперативного обліку.

Застосування комп'ютерної техніки вносить значні зміни в організацію бухгалтерського обліку, зумовлені з зміною способів обробки первинних документів, високою швидкістю надання звітності через раціональне упорядкування облікових даних, одноразове їх отримання, та багаторазову передачу і використання. Комп'ютеризація обліку покликана підвищити роль бухгалтерського обліку як функції управління, тому що обчислювальна техніка з допоміжного фактора перетворюється на визнаний фактор організації обліку, змінюючи не тільки його форму, але й технологію.

Застосування комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку дозволяє зекономити час спеціалістів і спростити їх роботу, підвищити надійність розрахунків; проводити експрес-аналіз фінансових ситуацій з метою оптимізації оподаткування; оперативно перераховувати звітні документи в випадку додаткових змін; ефективно виявляти і виправляти помилки, виконувати всю технічну роботу за спеціаліста, звільнити його час для аналізу фінансових ситуацій, економічного і податкового законодавства.

На підприємстві облік грошових коштів та розрахункових операцій ведеться ручним способом. Отже, впровадження автоматизованого способу ведення обліку грошових розрахунків можна назвати одним з методів вдосконалення обліку. Однією з найкращих бухгалтерських програм на АТ «Дніпроважмаш» є «1С:Бухгалтерія». Це програма, за допомогою якої можна вести синтетичний і аналітичний облік, отримувати всю необхідну звітність і різноманітні документи по синтетичному і аналітичному обліку; її повна настроюваність дає змогу зміню-

вати і доповнювати план рахунків, систему проводок, настройки аналітичного обліку, форми первинних документів, форми звітності.

Дана програма зручна в роботі, відрізняється швидкістю проведення операцій, використанням можливостей Windowsінтерфейсу (меню, вікна, піктограми і т. п.)

Після запуску програми виводиться титульний екран. Інформація, яка обробляється програмою відображається у вікні. У верхній частині вікна знаходиться стрічка заголовку вікна. Під нею розміщене меню програми, за допомогою якого відбувається звертання до основних функцій програми.

В вихідному стані програми меню містить слідуючі групи: «Операції», «Звітність», «Сервіс», «Вікна», «Допомога». Кожному пункту в стрічці меню відповідає група підпорядкованих йому пунктів меню. При роботі в більшості режимів програми в меню з'являється ще одна група функцій – «Дії», вона перераховує дії, до яких відкритий доступ в поточному режимі роботи.

Нижче стрічки меню у вікні «1С:Бухгалтерія» розміщена лінійка піктограм, за допомогою якої можна швидко виконати дії, що найчастіше зустрічаються, наприклад, друк, пошук стрічки, вставка, копіювання. Для виконання дії, яка здійснюється будь - якою піктограмою, слід клацнути цю піктограму.

В нижній частині вікна «1С:Бухгалтерії» розміщена інформаційна стрічка. Решта частина вікна являється робочим простором – в ньому виводяться списки, бланки запитів, редагуємо документи і т.п.

В даній програмі як і у всіх Windows – програмах для полегшення використання меню використовуються уніфіковані позначки. Вони мають таке значення:

- сірий колір команди меню-команда в даний момент недоступна.
- багатокрапка «...», розміщена слідом за командою меню означає, що після вибору команди з'явиться діалогове вікно із запитом необхідних параметрів.
- трикутник, розміщений слідом за командою означає, що після вибору команди, з'явиться підменю, з якого потрібно буде зробити вибір.

– галочка, розміщена перед командою меню. Ця команда позначає режим програми, який діє на даний момент. Вибір команди змінить цей режим, при цьому голочка зникне.

Перед тим як почати безпосередньо ведення бухгалтерського обліку, слід продивитись і при необхідності відкорегувати план рахунків, класифікатор видів об'єктів аналітичного обліку і задати деякі інші параметри програми.

Для перегляду і коригування плану рахунків слід вибрати в головному меню групу функцій «Операції», а в ній функцію «Рахунки». На екран буде виведений план рахунків бухгалтерського обліку. Він представлений у вигляді списку з шести граф:

- Рахунок – код (номер) рахунку і субрахунку;
- Найменування – назва рахунку чи субрахунку;
- Вид субконто – найменування виду об'єктів аналітичного обліку, якщо по даному рахунку чи субрахунку ведеться аналітичний облік;
- К.– в цій графі стоїть символ «+», якщо по даному рахунку чи субрахунку ведеться кількісний облік.
- В. – в цій графі стоїть графі стоїть символ «+», якщо по даному рахунку чи субрахунку ведеться валютний облік;
- Ан. – в цій графі стоїть символ «+», якщо по даному рахунку чи субрахунку в звітах довільної форми необхідно виконати аналіз оборотів з іншими рахунками.

Список впорядкований по кодам рахунків (субрахунків).

Продивитись план рахунків можна, переміщуючись по ньому за допомогою лінійок прокрутки.

Коректуючи список рахунків, слід знати, в якому режимі знаходиться програма: в режимі перегляду чи редагування. Це досить важливо, тому що реакція програми на дії користувача в цих режимах різна. Якщо програма знаходиться в режимі редагування, то в графі міститься або мигаюча вертикальна риска або в графі виділена деяка її частина. В режимі перегляду поточна графа списку виділена повністю [41, с.62].

Основний файл змінної інформації в системі – це журнал господарських операцій. В програму слід вносити абсолютно всі проводки, які відображають господарську діяльність даного підприємства. Система підтримує в робочому стані базу, яка може містити сотні проводок. Але користувач завжди може знайти потрібні проводки за певним ключем. Журнал операцій виводиться на екран при виборі пункту «Журнал операцій» групи «Операції» головного меню.

В програмі реалізовано наступні варіанти вводу проводок: ручний ввід, з використанням типових операцій, ввід за допомогою режиму «документи і розрахунки».

Програмне забезпечення «1 С: бухгалтерія» дозволяє бухгалтерам АТ «Дніпроважмаш» заповнювати журнал операцій ручним вводом проводок. При цьому вводяться всі реквізити кожної проводки. Якщо по вказаних рахунках ведеться аналітичний облік, то програма вимагатиме вводу субконто. Поряд з цим мається можливість використання режиму типових операцій. За їх допомогою можна автоматизувати введення стандартних, часто використовуваних операцій, друкувати необхідні первинні документи. При вводі типової операції створюється одна або кілька проводок, при чому суми цих проводок можуть розраховуватись автоматично. Програма дозволяє бухгалтеру самостійно задавати типові операції і форми первинних документів, тим самим налаштувати систему під свої потреби.

Самі проводки створюються автоматично по заданим формулам. При зміні реквізитів документу чи вихідних даних програма перераховує всі пов'язані з документом проводки. Даний режим доцільний для розрахунку прибутку, податків і т.п. при використанні документів і розрахунків можна формувати відповідні документи і роздруковувати їх на принтері. Програма дає можливість створювати вихідні документи. Програма створить вихідний документ і пред'явити його для перегляду і корегування.

На основі введених проводок програма формує звітні форми, а при необхідності різні допоміжні документи зокрема, оборотно-сальдову відомість, відомість по рахунку і субрахунку, шахматну відомість, журнал-ордери, відомість по рахунку, звіт по журналу операцій, в якому можна зробити вибірку проводок за пев-

ною ознакою. Програма також проводить аналіз рахунку, який містить підсумки по кореспонденції цього рахунку з іншими, обороти рахунку. В комплект також входить набір звітів до державної фіскальної служби, розрахунок податків. При необхідності можна створити свою форму.

Для формування стандартних звітів використовуються різні пункти групи «Звітність» головного меню. Всі ці звіти (крім звіту по журналу операцій) використовують різні підсумкові дані, тому відповідні пункти будуть доступні лише тоді, коли будуть розраховані підсумки. Перед формуванням стандартних звітів програма, як правило, виводить запит параметрів настройки звітів. Набір параметрів залежить від виду звіту. Формування більшості звітів можна перервати і після формування стандартного звіту, він пред'являється для перегляду. Поточне положення в звіті відображається курсором. Текст звіту виводиться двома шрифтами. Один використовується для заголовку, інший для шапки і основної частини звіту. Слід мати на увазі, що ширина звіту і висота його стрічок залежить тільки від шрифту тексту звіту. Сформований звіт можна при необхідності зберегти в архіві. Для цього необхідно вибрати пункт «Зберегти в архіві» групи меню «Дії». Збереження в архіві дасть змогу в подальшому звертатись до даного звіту з режиму «Архів документів» (пункт «Архів документів» групи меню «Сервіс»), переглядати його, роздруковувати, а при необхідності коректувати. Якщо стандартний звіт необхідно передати іншим особам, які не мають програми «1С: Бухгалтерія», можна перетворити звіт в текстовий формат. Для цього слід вибрати функцію «Експорт в текстовий файл» з групи меню «Дії» головного меню. Щоб роздрукувати стандартний звіт можна натиснути клавішу чи вибрати пункт «Друк» з відповідного меню «Дії».

Як вже зазначалось вище, для створення стандартних звітів необхідно перед цим розрахувати підсумки. Для створення звіту по журналу операцій цього не вимагається. Для виводу звіту необхідно вибрати пункт «Звіти по журналу операцій» в групі «Звітність» меню програми. На екран буде виведено список звітів по журналу операцій. Список містить дві графи: найменування і зміст. Якщо потрібний звіт є в списку, слід виділити його і натиснути кнопку Запиту. Якщо необхід-

ного звіту не має, можна вибрати будь-яку стрічку списку і задати програму необхідного звіту.

Документом, який найчастіше використовується в бухгалтерській практиці АТ «Дніпроважмаш» є оборотно-сальдова відомість. Вона містить для кожного рахунку залишки на початок і на кінець періоду та обороти по дебету і по кредиту за даний період. Для виводу даної відомості слід вибрати пункт «Оборотно-сальдова відомість» групи «Звітність» меню програми. При виборі даного пункту може бути виведений запит параметрів виводу оборотно-сальдові відомості. Встановивши необхідні параметри слід натиснути клавішу. Програма формує оборотно-сальдову відомість і виведе її для перегляду.

Крім звітів і відомостей стандартної форми «1С:Бухгалтерія» дозволяє одержувати звіти довільної форми. Кожний звіт задається за допомогою файлу, який містить форму звіту і формули розрахунку кожного показника. Можна змінювати вже існуючі звіти і створювати нові.

2.5 Особливості аудиту готівкових та розрахункових операцій АТ «Дніпроважмаш»

Грошові кошти, а також і операції, що формують грошові потоки, вимагають детального обліку і контролю. Грошові кошти є однією з відповідальних ділянок внутрішньогосподарського контролю, оскільки значна частина зловживань відбувається шляхом розкрадань готівки з каси підприємства. Для контролю за використанням коштів формуються економічні служби на підприємстві. А з метою контролю в області обліку і в області дотримання законодавства застосовують перевірки. Перевірка може бути як внутрішня, так і зовнішня з залученням сторонніх інспекторів.

Процес організації внутрішньогосподарського контролю починається з формування мети та відповідних завдань проведення контролю.

Метою внутрішньогосподарського контролю операцій з грошовими коштами є забезпечення збереження грошових коштів, повноти оприбуткування, раціо-

нального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків.

На основі проведеного дослідження нами було виділено основні завдання внутрішнього контролю (рис. 2.5).

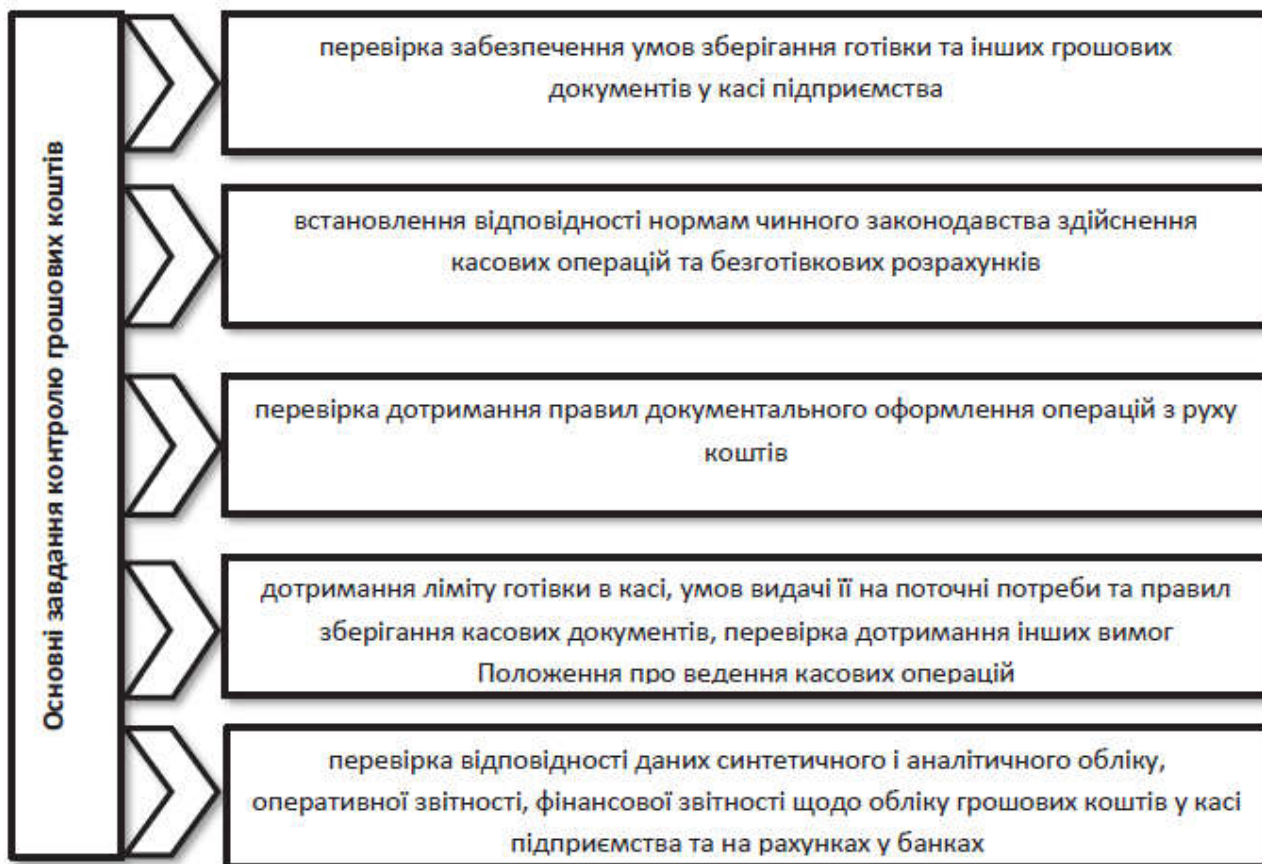

Рисунок 2.5 – Основні завдання контролю грошових коштів на підприємстві [42, с. 231]

Процес здійснення операцій з грошовими коштами не є хаотичним процесом, а регулюються і контролюються державою, на основі відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Вони необхідні для встановлення законності та достовірного відображення господарських операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку фінансовій звітності, а також для проведення аналізу.

Серед облікових джерел контролю – Наказ про облікову політику підприємства, первинна документація з обліку грошових коштів, касова звітність про рух

грошових коштів та грошових документів на рахунках підприємства, виписки банків про рух грошових коштів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», бухгалтерська звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

Залежно від суті господарських операцій та основних напрямів контролю грошових коштів у процесі внутрішньогосподарського контролю застосовують ряд способів і прийомів [42, с. 232]:

1) органолептичні: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження, експертизи;

2) розрахунково-аналітичні: економічний аналіз, статистичні розрахунки, інформаційне моделювання;

3) документальні: формальна, нормативно-правова, арифметична перевірки окремого документа, зустрічна перевірка документів, аналітична (камеральна) перевірка звітності та балансів, отримання пояснень від посадових осіб;

4) узагальнення та реалізація результатів контролю: групування, документування результатів контролю, прийняття рішення за результатами контролю, контроль за виконанням прийнятих рішень.

Провівши дослідження вважаємо, що в процесі внутрішньогосподарського контролю грошових коштів необхідно виділити три основні етапи: організаційно-підготовчий, етап перевірки та заключний етап.

Основні порушення з якими найчастіше зустрічається перевіряючий:

- помилки в оформленні прибуткових і видаткових касових документів;
- помилки в розрахунках;
- перевищення ліміту каси та встановлених строків використання виданої під звіт готівки;

- зловживання службовим становищем (неоприбуткування і привласнення грошей; надлишкове списання грошей по касі, тощо);

- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не зрозумівши їх зміст, інвентаризація проводиться лише

на папері, придбання проводяться там, де відповідальна за це посадова особа отримує особисту вигоду та ін.);

- неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності.

- неправильно складена кореспонденція рахунків тощо.

Керівництво підприємств має розуміти, що грошові кошти здатні приносити економічну вигоду тільки тоді, коли вони раціонально і ефективно використовуються [42, с. 233].

Будь-який суб'єкт господарювання з метою забезпечення здійснення розрахунків готівкою повинен мати касу, а їх керівники мають забезпечити належне облаштування каси та надійне зберігання готівкових коштів у ній.

Мета аудиту касових операцій – висловлення аудитором думки щодо повноти, достовірності, законності й об'єктивності здійснених і відображених у бухгалтерському обліку операцій з готівкою в національній валюті.

Основні складові аудиту касових операцій можна представити наступним чином (рис. 2.6).

Основні завдання аудиту каси полягають у перевірці організаційних моментів та саме касових операцій.

До перевірки організаційних моментів відносять такі завдання:

- умови зберігання грошових коштів;
- наявність договорів про повну матеріальну відповідальність;
- наявність первинних документів і заповнення обов'язків реквізитів у них;
- організація документообігу;
- терміни проведення інвентаризацій.

У процесі перевірки касових операцій виділяють такі основні завдання:

- правильність заповнення журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових документів;
- своєчасність складання касового звіту;
- відповідність даних синтетичного і аналітичного обліку;

- дотримання встановлених лімітів залишку готівки в касі;
- дотримання порядку видачі готівки під звіт;
- дотримання граничних обмежень на здійснення готівкових розрахунків.

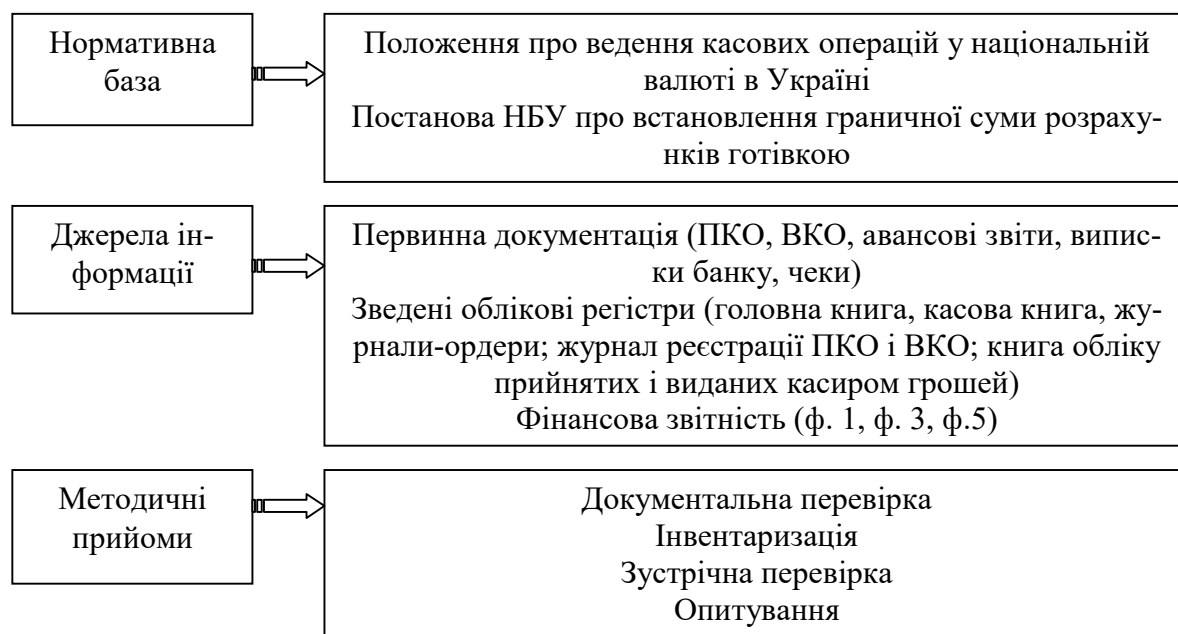

Рисунок 2.6 – Складові аудиту касових операцій

Під час перевірки розрахунків з використанням різних форм безготівкових розрахунків аудитор повинен звернути увагу на наявність всіх підтвердних документів, а в ряді випадків провести зустрічну перевірку в банку або в організації, з якої були здійснені розрахунки. Особливу увагу слід приділити розрахунковим операціям, проведеним за чеками, акредитивами або з використанням векселів. Тут іноді зустрічаються помилки, порушення діючого порядку, а іноді – шахрайство.

Розрахункові операції підприємства пов'язані, насамперед, з розрахунками з дебіторами і кредиторами, складові такого аудиту наведені на рис. 2.7.

Отже, під час аудиту розрахункових операцій необхідно звернути увагу стан розрахунково-платіжної дисципліни, правомірність та доцільність виконання розрахункових операцій, а також оцінити стан обліку боргів на позабалансових рахунках.

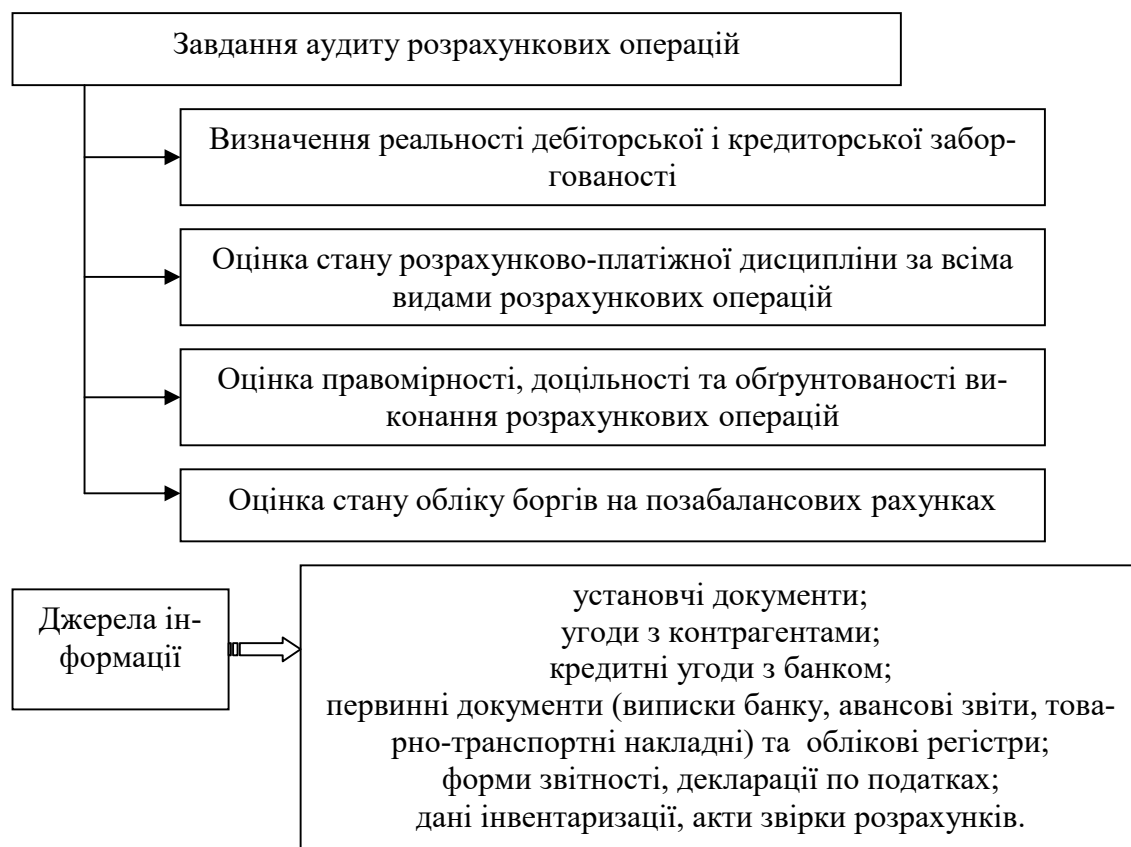

Рисунок 2.7 – Складові аудиту розрахункових операцій

Джерелами інформації при аудиті розрахункових операцій є угоди з банківським установами та контрагентами, первинна документація, фінансова та податкова звітність, акти звірки розрахунків.

При перевірці правильності відображення у бухгалтерському обліку банківських операцій аудитор повинен пам'ятати про типові порушення, можливі у процесі ведення банківських операцій. До них відносять:

- відсутність платіжних документів, що підтверджують факт здійснення операції;
- наявність документів, не оформлених відповідно до вимог законодавства (ксерокопії документів, відсутність на документах банківських відміток);
- відсутність додатків до платіжних документів, які були підставою для здійснення господарських операцій;
- повнота зарахування готівки на рахунки в банку;

- невідповідність даних у платіжних дорученнях, що зберігаються у справах підприємства, яке перевіряється, фактичним перерахуванням коштів (це можна встановити тільки шляхом проведення зустрічної перевірки на підприємствах, куди перераховувалися кошти і за якими довгий час існувала дебіторська заборгованість, а актів взаємних звірок не було);
- невідповідність кореспонденції рахунків, зазначеної у платіжних документах, аналогічній кореспонденції в облікових регістрах;
- розбіжність платіжного документа та коду в банківській виписці;
- відсутність перекладу українською мовою текстів платіжних документів, що стали підставою для оплати їх в іноземній валюті з валютного рахунку;
- допущення помилок у розрахунках перевідного курсу інвалюти в гривні у разі здійснення платежів в іноземній валюті.

Ці порушення у кінцевому підсумку спричиняють викривлення фінансових показників діяльності підприємства, що нерідко сприяє фінансовим зловживанням посадових осіб та стимулює пряме викрадення матеріальних цінностей і коштів.

Аудитор має виявити також незаконні дії, фальсифікації виписок банківських рахунків та записів цих операцій в облікові регістри. Класифікацію зловживань і порушень наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Класифікація зловживань і порушень

Вид зловживань та порушень	Форма прояву
Привласнення готівки, одержаної в банку	Неоприбуткування готівки, одержаної в банку
Неповне відображення в обліку операцій на поточному рахунку в національній валюті	Невідображення в обліку одержаних у банку сум, і одночасне вилучення приблизно на таку саму суму, яка надійшла на поточний рахунок
Неправильний підрахунок підсумків у облікових регістрах	
Неправильне відображення операцій на поточному рахунку в національній валюті	Віднесення одержаної готівки на витрати виробництва замість оприбуткування її за касою
Перерахування коштів постачальникам на основі їх рахунків з незрозумілим і неповним штампом	Списання придбаних предметів замість оприбуткування
Переведення кредиторської заборгованості підзвітним особам з поточного рахунку в національній валюті через відділення зв'язку	Привласнення посадовими особами заборгованості минулих років і фіктивно нарахованих сум

Привласнення готівки, одержаної в банку шляхом фальсифікації виписок, розкриваються перевіркою істинності виписок безпосередньо у банку. Крім того, звіряються записи на поточних рахунках у національній валюті на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» з корінцями чекової книжки із записами на субрахунку 301 «Готівка в національній валюті».

Неповне відображення в обліку прибуткових і видаткових операцій виявляється звіркою оборотів на поточному рахунку в національній валюті з відповідними оборотами у записах банку, перевіркою обґрунтованості претензій до банку, повноти їх пред'явлення банку й відповіді банку, докладною звіркою кожної позиції реальних банківських виписок з відповідними записами у бухгалтерському обліку підприємства, що перевіряється.

Неправильне бухгалтерське відображення операцій на поточному рахунку в національній валюті, а також віднесення одержаних грошей з цього рахунку на інші рахунки дає змогу приховувати отримані гроші. Наведені платежі списуються на витрати замість віднесення їх на матеріально відповідальних або інших осіб.

Особливо поширеними можуть бути безготівкові перерахування грошей не за призначенням, наприклад переказ грошей підставним особам за виконані роботи або в порядку погашення заборгованості. У цьому разі зловживання за банківськими операціями поєднуються з фальсифікацією нарахування заробітної плати й обліку кредиторської заборгованості.

Об'єктом контролю є операції з переказу грошових коштів з поточного рахунку в національній валюті на рахунки в комерційних ощадних банках. Інколи вони пов'язані з передачею грошей підставним особам або зловживаннями більш складного характеру, в яких приховані крадіжки матеріальних цінностей і коштів. Контроль операцій за переказом готівки на ім'я окремої особи здійснюється шляхом перевірки підстав для нарахування кожної суми (нарядів, актів), перевірки законності проведених витрат і забезпечення їх відповідними коштами за договором чи кошторисом.

На АТ «Дніпроважмаш» є служба внутрішнього аудиту, яка займається постійним моніторингом операцій з грошовими коштами. Один раз на рік підприємс-

тво проводить аудиторську перевірку, залучаючи спеціалістів. За результатами перевірки, що була проведена у 2019 році облік касових та банківських операцій Товариства, відповідає чинному законодавству України. Поршень в обліку валютних цінностей не виявлено. Залишки коштів готівки в касі та залишки на розрахунковому рахунку відповідають даним аналітичного обліку, даним касової книги, та даним банківських виписок [34].

Висновки до розділу 2

Правильна організація і побудова обліку грошових коштів мають велике значення, оскільки вони забезпечують швидке повернення кругообігу оборотних коштів (коштів обігу), перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперервної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей, тобто правильна побудова обліку грошових коштів дає змогу забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямоване використання та контроль за зберіганням.

Облік є однією із функцій управління, оскільки він забезпечує достовірною інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, зовнішніх та внутрішніх користувачів. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку розпочинається на підприємстві з формування його облікової політики.

Бухгалтерський облік АТ «Дніпроважмаш» здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Міжнародних стандартів фінансової звітності, Податкового кодексу України, інструкцій та інших нормативних актів, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності. Згідно облікової політики АТ «Дніпроважмаш» під грошовими коштами розумілися грошові кошти в касі та депозити до запитання.

Облік готівки ведеться на активному рахунку 30 «Готівка», а облік розрахункових операцій відображається в обліку по рахунку 31 «Рахунки в банках». Для забезпечення чіткого відображення операцій з грошовими коштами на підприємс-

тві використовуються різні первинні документи, що прописані в обліковій політиці та законодавстві.

Підприємства, які відкрили поточні рахунки в установах банків, зберігають на цих рахунках свої кошти на договірних умовах і здійснюють розрахунки за своїми зобов'язаннями в безготівковій та готівковій формі в порядку, установленому нормативно правовими актами Національного банку України.

Розрахунки готівкою підприємств між собою та з підприємцями і фізичними особами проводяться як за рахунок коштів, одержаних з кас банків, так і за рахунок готівкової виручки і здійснюються через касу підприємств з веденням касової книги встановленої форми.

Однією з особливостей ведення бухгалтерського обліку на АТ «Дніпроважмаш» є використання автоматизованої системи обліку за допомогою бухгалтерської програми «1С:Бухгалтерія».

Грошові кошти, а також і операції, що формують грошові потоки, вимагають детального обліку і контролю. Грошові кошти є однією з відповідальних ділянок внутрішньогосподарського контролю, оскільки значна частина зловживань відбувається шляхом розкрадань готівки з каси підприємства. Для контролю за використанням коштів формуються економічні служби на підприємстві. А з метою контролю в області обліку і в області дотримання законодавства застосовують перевірки. Перевірка може бути як внутрішня, так і зовнішня з залученням сторонніх інспекторів.

3 ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ АТ «ДНІПРОВАЖМАШ» ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

3.1 Аналіз руху грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»

В умовах планової економіки грошові кошти не відігравали значущої ролі в діяльності підприємств, оскільки їх величина як у касі, так і на поточному рахунку регулювалася вищими державними установами.

Для підприємств, які функціонують у ринкових умовах, здійснення безперервного руху грошових коштів стає головним завданням, успішне вирішення якого зможе забезпечити функціонування основної діяльності, погашення зобов'язань та реалізацію питань соціальної програми розвитку підприємництва. Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над виплатами і, отже, зробити висновок про можливості внутрішнього фінансування [43].

Грошові кошти самі по собі, тобто не вкладені у виробництво, з одного боку, не можуть приносити дохід, а з другого боку, підприємство завжди повинно мати певну суму вільних коштів, необхідних у разі виникнення додаткових потреб у коштах, а також несподіваних можливостей їх вигідного вкладення. Саме цим визначається необхідність певної систематизації підходів до управління цими активами [43].

У цілому система ефективного управління грошовими коштами передбачає виділення чотирьох блоків аналітичних процедур:

- Розрахунок тривалості фінансового циклу;
- Аналіз руху грошових коштів;
- Оцінка оптимального рівня грошових коштів;
- Визначення вартості грошей у часі.

Аналіз грошових потоків підприємства має здійснюватися з урахуванням вимог системного підходу та комплексного вивчення економічних явищ і процесів підприємства, що реалізуються, у структурі методики фінансового аналізу.

Аналіз грошових потоків підприємства передбачає визначення таких основних структурних елементів [44]:

- цілей і завдань аналізу;
- сукупності синтетичних і аналітичних показників та їх взаємозв'язків;
- факторів, що впливають на зміну показників;
- конкретних методів аналізу;
- джерел інформації.

Головною метою аналізу руху грошових коштів є оцінка спроможності підприємства заробляти грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення запланованих витрат.

Сформульована основна мета фінансового аналізу в процесі управління грошовими коштами може бути досягнута завдяки вирішенню таких завдань [43]:

1. Визначення обсягів і джерел грошових коштів, що надходять на підприємство. У процесі здійснення такого напряму аналізу доцільно зупинитися на розгляді таких питань:

- чи не відбулося надходження грошових коштів за рахунок збільшення короткострокових зобов'язань, які потребують погашення в майбутньому;
- чи не збільшився акціонерний капітал за рахунок додаткової емісії акцій;
- чи не було розпродажу майна (основних засобів, виробничих запасів);
- чи скорочуються запаси матеріальних цінностей, незавершеного виробництва, готової продукції на складі.

2. Дослідження основних напрямів використання грошових коштів. У цьому зв'язку слід проаналізувати питання:

- чи не спостерігається зниження показників оборотності активів;
- чи немає уповільнення оборотності поточних активів;
- чи не зростають абсолютні значення запасів і дебіторської заборгованості;

- чи не було різкого збільшення обсягів виробництва товарів, що потребує додаткових грошових потоків;
- чи не було надмірних виплат акціонерам понад рекомендованих норм розподілу чистого прибутку;
- чи своєчасно здійснюються платежі до бюджету та державні цільові фонди;
- чи не було тривалої заборгованості персоналу по заробітній платі.

3. Оцінка причин дефіциту грошових коштів. Такими причинами можуть бути:

- низька рентабельність продажу, активів і власного капіталу;
- відволікання грошових коштів у зайві виробничі запаси та незавершене виробництво, вплив інфляції на запаси;
- випереджаючі темпи зростання дебіторської заборгованості відносно темпів зростання обсягів реалізації;
- великі капітальні витрати, що не забезпечені відповідними джерелами фінансування;
- високі виплати податків і зборів, а також суми дивідендів акціонерам;
- надмірна частка позикового капіталу в пасиві балансу і пов'язані з цим високі виплати відсотків за користування кредитами та позиками;
- зниження коефіцієнта оборотності оборотних активів, тобто залучення в оборот підприємства додаткових грошових коштів.

4. Аналіз достатності власних коштів для здійснення інвестиційної діяльності. Джерелами грошових коштів для інвестиційної діяльності підприємства можуть бути надходження у формі амортизаційних відрахувань та чистого прибутку, доходи безпосередньо від інвестиційної діяльності, надходження за рахунок джерел довгострокового фінансування (емісія акції та корпоративних облігацій, довгострокові кредити та позики).

Порівнюючи розмір фінансування запланованих підприємством певних напрямів інвестиційної діяльності з величиною чистого грошового потоку від опе-

раційної діяльності, визначають величину додаткових коштів, необхідних для залучення із зовнішніх джерел. Чим більша величина чистого грошового потоку, що формується в результаті операційної діяльності, тим менша потреба в додатковому залученні позикових коштів для здійснення інвестиційної діяльності. За інших рівних умов таку ситуацію слід розглядати як позитивну, оскільки це дає змогу зменшити фінансові витрати, пов'язані з обслуговуванням боргу, та забезпечити фінансову незалежність від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

5. Оцінка причин невідповідності величини грошових коштів сумі отриманого прибутку. При аналізі фінансового стану підприємства необхідно розрізняти, що прибуток за звітний період і грошові кошти, отримані підприємством протягом періоду, – не одне й те саме. Прибуток виражає приріст авансованої вартості, що характеризує ефективність управління підприємством. Наявність прибутку не означає наявності у підприємства вільних грошових коштів, доступних для витрачання. Ситуація, коли підприємство є прибутковим, але не має коштів, щоб розраховуватися зі своїми робітниками та контрагентами, має місце в трансформаційній економіці.

Аналіз руху грошових коштів якраз дає змогу пояснити розбіжності між величиною грошових коштів підприємства за звітний період та величиною отриманого за цей період прибутку.

Основні причини розбіжності між величиною грошових коштів і сумою отриманого прибутку [43].

1. Прибуток (збитки), що відображується у Звіті про фінансові результати, формується відповідно до принципів бухгалтерського обліку, згідно з яким доходи і витрати визнаються в тому обліковому періоді, в якому вони були нараховані (незалежно від реального руху грошових коштів):

а) облік реалізованої продукції на момент її відвантаження (виставлення розрахункових документів покупцям), пов'язаний із розбіжністю величини відвантаження і надходження грошових коштів від покупців. Причина такої розбіжності — зміни залишків дебіторської заборгованості;

б) наявність витрат, що відносяться до майбутніх періодів, призводить до того, що реальна сума платежів відрізняється від собівартості продукції, в яку, як відомо, включаються витрати тільки звітного періоду;

в) наявність відкладних платежів, тобто нарахованих, але не здійснених у звітному періоді витрат збільшує собівартість продукції на ці витрати, але відтоку грошових коштів не відбувається;

г) поділ витрат на капітальні та поточні. Якщо поточні витрати безпосередньо відносяться на собівартість реалізованої продукції, то капітальні відшкодовуються протягом тривалого періоду часу через амортизаційні відрахування. Проте саме капітальні витрати супроводжуються більш значним відтоком грошових коштів.

2. Джерелом збільшення грошових коштів не обов'язково є прибуток (наприклад, притік грошових коштів може бути забезпечений за рахунок їх залучення на позиковій основі), так само як відтік грошових коштів часто не пов'язаний зі зменшенням фінансового результату.

3. Придбання активів довгострокового характеру і пов'язаний з цим відтік грошових коштів не впливає на величину прибутку, а їх реалізація змінює сукупний фінансовий результат на суму результату від цієї операції.

4. На величину фінансових результатів впливають витрати, які не супроводжуються відтоком грошових коштів (наприклад, амортизаційні відрахування).

5. На розбіжність фінансового результату та величини грошових коштів безпосередній вплив мають зміни в складі оборотного капіталу.

Діяльність підприємства, що накопичує запаси товарно-матеріальних цінностей, неминує супроводжуватися відтоком грошових коштів; але до того моменту, поки запаси не будуть відпущені у виробництво, величина фінансового результату не зміниться. Отже, збільшення залишків по статтях оборотних активів призводить до додаткового відтоку грошових коштів, а скорочення — до їх притоку.

6. Відплив грошових коштів пов'язаний із закупкою товарно-матеріальних цінностей і визначається характером розрахунків із кредиторами. Наявність кредиторської заборгованості дає змогу підприємству використовувати запаси, які ще

не сплачені. Відповідно чим більше період погашення кредиторської заборгованості, тим більша сума несплачених запасів перебуває в обороті підприємства і тим вагомішою є розбіжність між обсягом матеріальних цінностей, відпущених у виробництво (собівартість реалізованої продукції), і розміром платежів кредиторам.

Логіка аналізу руху грошових коштів полягає в тому, щоб визначити залишок грошових коштів на початок і кінець періоду за видами діяльності, а також їх надходження та напрями використання.

Використовуючи дані поточного бухгалтерського обліку та форми № 3 Звіт про рух грошових коштів АТ «Дніпроважмаш» за 2017-2019 роки проаналізуємо динаміку та структуру формування його вхідного та вихідного грошових потоків за 3 роки [32, 33, 34]. Це дасть змогу з'ясувати: який вид діяльності забезпечив найбільші надходження коштів протягом цього періоду і для здійснення якого виду діяльності використовується найбільше коштів, за яким видом діяльності надходження і видатки найбільшою мірою зросли або зменшились порівняно з попереднім роком.

В табл. 3.1 представлено аналіз динаміки обсягу вхідного грошового потоку акціонерного товариства за 3 роки.

Таблиця 3.1 – Динаміка обсягу вхідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш», тис. грн. [розраховано автором з використанням 32, 33, 34]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 року	Звіт 2019 року	Абсолютне відхилення	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Надходження грошових коштів від операційної діяльності	676792	694866	782641	18074	87775
Надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності	8623	10249	3595	1626	-6654
Надходження грошових коштів від фінансової діяльності	678010	625287	584650	-52723	-40637
Разом	1363425	1330402	1370886	-33023	40484

Згідно даних, що представлені в табл. 3.1 можна сказати, що вхідний грошовий потік грошових коштів протягом 3 років змінюється нерівномірно, у 2018

році в порівнянні з 2017 роком він зменшується на 2,4%, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає. При цьому надходження грошових коштів від операційної діяльності збільшується, це відбувається в основному за рахунок зростання надходжень від реалізації готової продукції. Надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності протягом досліджуемого періоду змінюється нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком вони зросли, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком – зменшились. Основною причиною цього є зменшення обсягів реалізації основних засобів, оскільки вхідний грошовий потік від інвестиційної діяльності на АТ «Дніпроважмаш» формується саме з надходжень від реалізації необоротних активів. Вхідний грошовий потік від фінансової діяльності за три роки зменшився. Це відбулося в основному за рахунок зменшення обсягів отриманих позик.

На рис. 3.1-3.3 представлена структура вхідних грошових потоків АТ «Дніпроважмаш» за 3 роки [розраховано автором з використанням 32, 33, 34].

Рисунок 3.1 – Структура вхідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2017 році

Як бачимо із рис. 3.1-3.3 основним джерелом формування вхідного грошового потоку на підприємстві є операційна діяльність. При цьому структура за 2017-2019 роки істотно не змінюється.

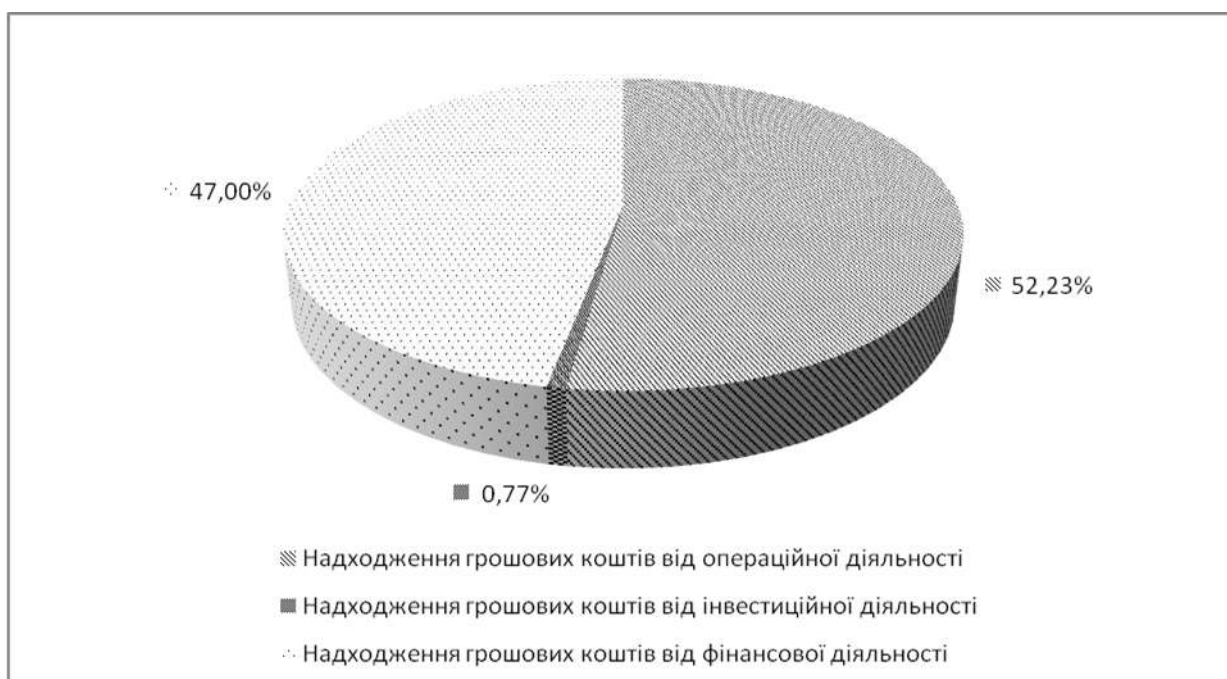

Рисунок 3.2 – Структура вхідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2018 році

Рисунок 3.3 – Структура вхідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2019 році

Аналіз вихідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» за 3 роки представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Динаміка обсягу вихідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш», тис. грн. [розраховано автором з використанням 32, 33, 34]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 року	Звіт 2019 року	Абсолютне відхилення	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Видаток грошових коштів від операційної діяльності	850964	799778	858445	-51186	58667
Видаток грошових коштів від інвестиційної діяльності	10432	1294	205	-9138	-1089
Видаток грошових коштів від фінансової діяльності	553378	572542	573538	19164	996
Разом	1414774	1373614	1432188	-41160	58574

Як бачимо із табл. 3.2 вихідний грошовий потік від операційної діяльності у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зменшився. Це відбулося за рахунок в основному зменшення витрачання коштів на оплату товарів (робіт, послуг). Проте у 2019 році в порівнянні з 2018 роком вихідний потік від операційної діяльності зріс. Основною причиною цього є зростання витрачання коштів на оплату товарів (робіт, послуг) та зобов'язань з податків і зборів, зокрема з податку на додану вартість.

Вихідний потік грошових коштів від інвестиційної діяльності протягом аналізованого періоду скорочується. Це відбувається через скорочення витрат на придбання необоротних активів. А ось вихідний потік від фінансової діяльності, навпаки, протягом 3 років зростає. Основною причиною цього є зростання витрат на погашення позик та інших платежів.

Отже загальний вихідний грошовий потік протягом 2017-2019 років змінюється нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшується, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає.

На рис. 3.4-3.6 представлена структура вихідних грошових потоків АТ «Дніпроважмаш» за 3 роки [розраховано автором з використанням 32, 33, 34].

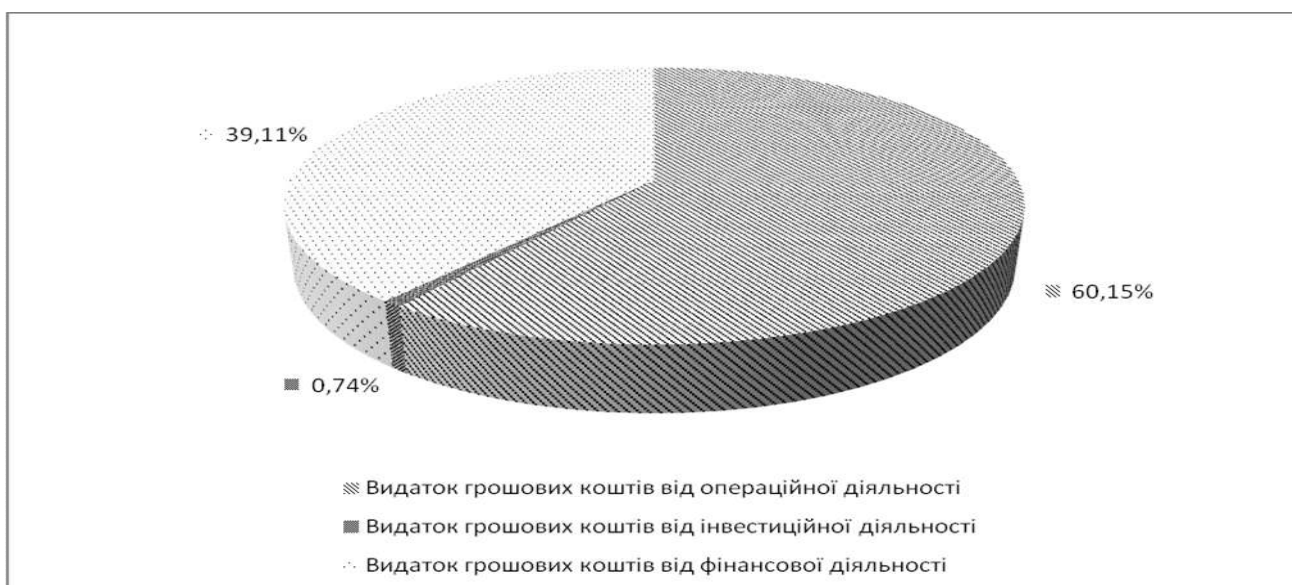

Рисунок 3.4 – Структура вихідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2017 році

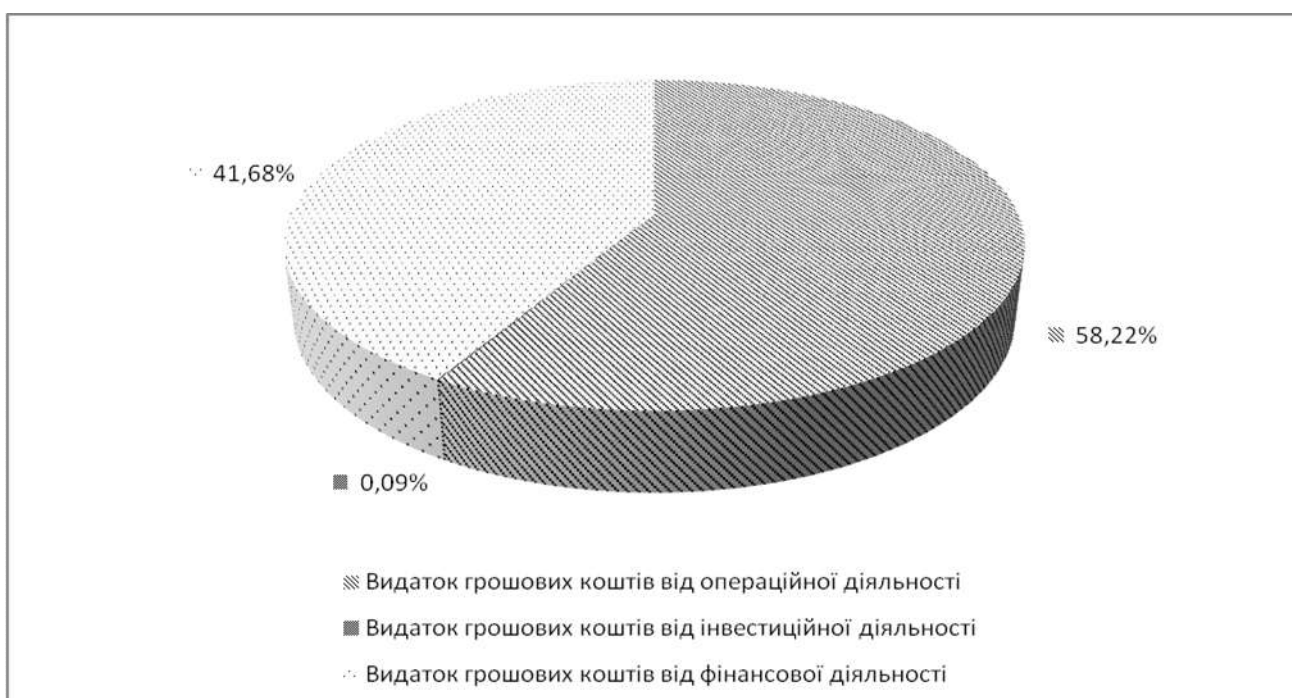

Рисунок 3.5 – Структура вихідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2018 році

Як бачимо з наведених рисунків основною формування вихідного грошового потоку є операційна діяльність. При цьому доля її у загальній структурі протягом досліджуемого періоду зменшується, але не суттєво.

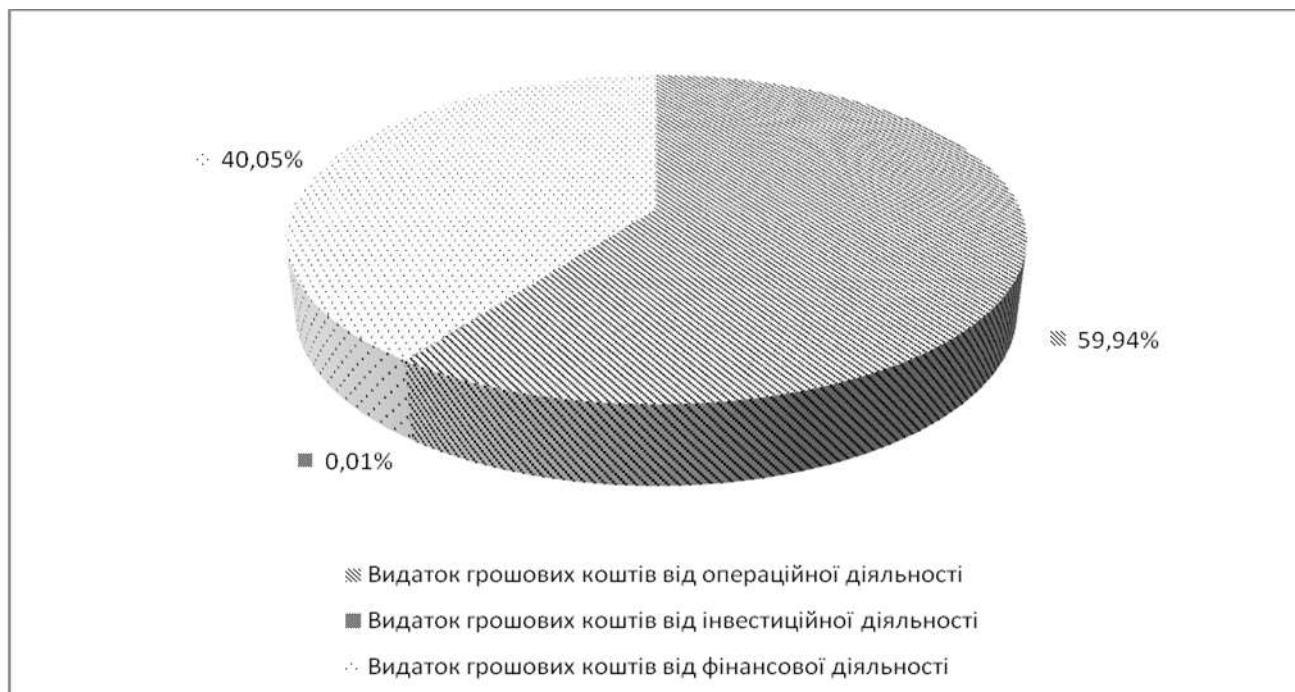

Рисунок 3.6 – Структура вихідного грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2019 році

Використовуючи дані Звіту про рух грошових коштів АТ «Дніпроважмаш» за 3 роки, проаналізуємо чистий грошовий потік від трьох основних видів діяльності. (табл. 3.3)

Таблиця 3.3 – Динаміка обсягу чистого грошового потоку АТ «Дніпроважмаш» у 2017-2019 роках, тис. грн. [розраховано автором з використанням 32, 33, 34]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 року	Звіт 2019 року	Абсолютне відхилення	
				2018/2017	2019/2018
Чистий грошовий потік від операційної діяльності	-125494	-60265	-15491	65229	44774
Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	-1809	8955	3390	10764	-5565
Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	124632	52745	11112	-71887	-41633
Чистий грошовий потік підприємства	-2671	1435	-989	4106	-2424

Як бачимо із табл. 3.3 чистий грошовий потік підприємства протягом аналізованого періоду змінюється нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зростає і є позитивним, а в 2019 році в порівнянні з 2018 роком зменшується і стає негативним. Найбільший вплив на формування чистого грошового потоку здійснюють операційна та фінансова діяльності.

3.2 Оперативне управління грошовими потоками АТ «Дніпроважмаш»

Будь-який бізнес починається за наявності певної суми грошових коштів, що перетворюються в ресурси для виробництва. Після цього в процесі діяльності підприємства грошові кошти використовуються на оплату праці та інші поточні витрати. Сировина і матеріали передаються із запасів у виробництво. Деякі необхідні для виробництва складові купуються в кредит і тимчасово фінансуються через кредиторську заборгованість наперед до погашення її з отриманих потім грошових коштів. У міру виробництва готових виробів вони накопичуються на складі, що збільшує запаси готової продукції. Якби не було реалізації, то процес виробництва постійно трансформував би грошові кошти, сировину, інші витрати на виробництво та кредиторську заборгованість у зростаючі запаси готової продукції [43].

Якщо підприємство не може постійно перетворювати готову продукцію в грошові кошти через реалізацію, то систематичне збільшення запасів призводить до виснаження як грошових коштів, так і сировинних ресурсів. У такому разі брак коштів компенсується або кредитами, або збільшенням власного капіталу. Відповідно такі дії призводять до загострення нестачі коштів і підприємство втрачає змогу своєчасно гасити кредиторську заборгованість.

При реалізації продукції підприємство, як правило, надає кредит своїм покупцям. Якби продукція продавалася за готівку, то надходження грошей було б постійним. При реалізації товару в кредит надходження по рахунках відкладається на час обороту дебіторської заборгованості. Як тільки покупці оплачують свої рахунки, їм знову надається кредит. Аналогічно підприємство в міру погашення

кредиторської заборгованості знову здійснює нові закупки сировини та матеріалів у постачальників у кредит [43].

Усі ці операції багаторазово повторюються і супроводжуються грошовими надходженнями та витрачаннями.

Кругообіг капіталу, який відбувається на підприємстві безперервно, приводить до необхідності розгляду кількісної оцінки фінансової діяльності щодо руху грошових коштів на підприємстві. Таку оцінку можна здійснити з використанням показника тривалості фінансового циклу. Цей показник характеризує середню тривалість між моментом відтоку грошових коштів для здійснення поточної виробничої діяльності та їх надходженням в результаті виробничо-господарської діяльності. На рис. 3.7 було представлено схему трансформації грошових коштів у оборотних активах, яка чітко дає уяву про логіку розрахунку цього показника

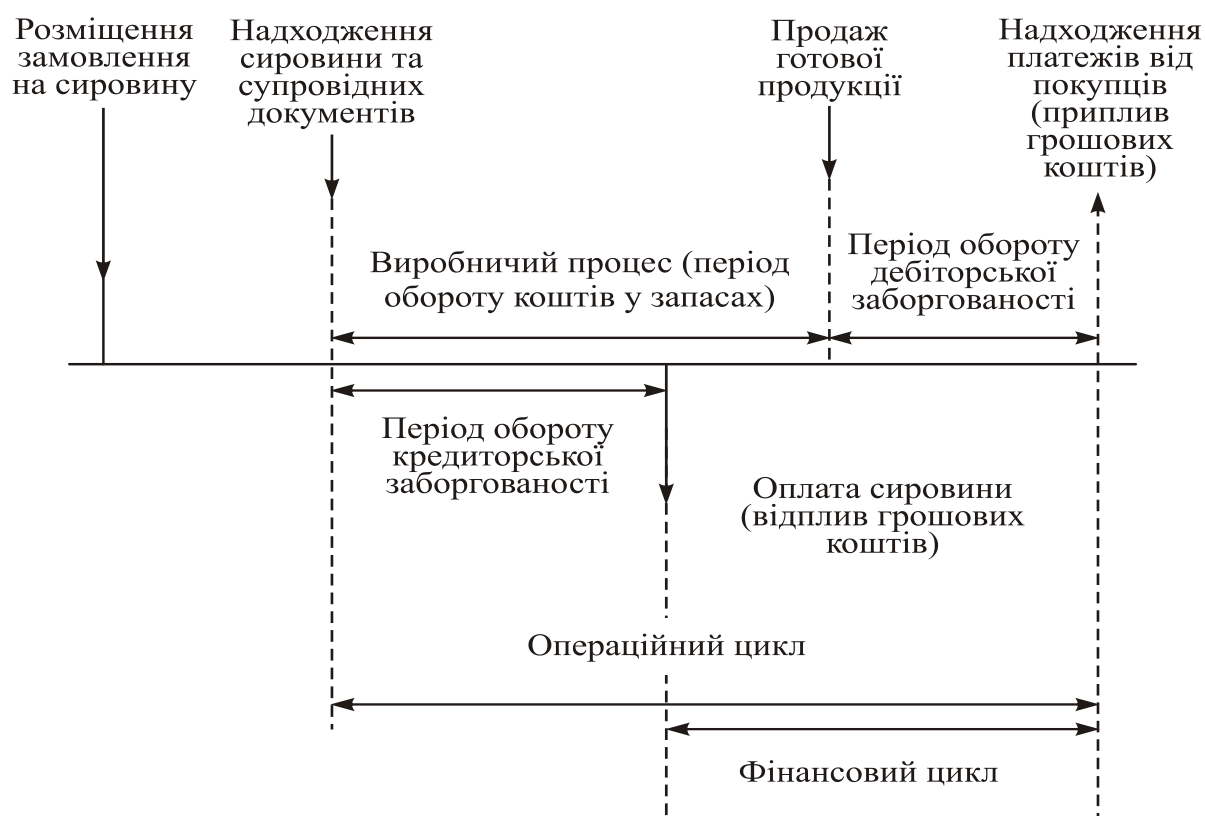

Рисунок 3.7 – Схема трансформації грошових коштів в оборотних активах [43].

З рис. 3.7 видно, що операційний цикл більшою мірою характеризує виробничо-технологічний аспект діяльності підприємства, а фінансовий цикл – її фінансову компоненту.

Отже, фінансовий цикл можна розрахувати за формулою 3.1:

$$\text{Фінансовий цикл} = \text{Оборотність виробничих запасів} + \text{оборотність дебіторської заборгованості} - \text{оборотність кредиторської заборгованості} \quad (3.1)$$

Оборотність запасів – показник ділової активності, який вказує на ефективність управління запасами в компанії. Значення показника свідчить про кількість оборотів, що здійснили запаси за рік. Він розраховується як співвідношення собівартості продукції і середньорічної суми запасів. [45].

Показник оборотності дебіторської заборгованості – показник ділової активності, який вказує на ефективність управління заборгованістю клієнтів і інших дебіторів. Значення коефіцієнта демонструє кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед компанією. Показник розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої за період суми дебіторської заборгованості [46].

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Порівнюючи оборотність кредиторської та дебіторської заборгованості можна визначити якість політики комерційного (товарного) кредитування в компанії. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською означає, що компанія використовує кошти кредиторів в якості джерела фінансування своїх дебіторів, а інша частина грошей використовується фірмою для фінансування своїх інших операцій. Показник розраховується як співвідношення собівартості до середньорічної суми кредиторської заборгованості. Результат розрахунку показує, скільки раз компанія погасила свої зобов'язання перед постачальниками, підрядниками і т.д. протягом періоду дослідження. [47].

Представимо розрахунок цих показників по АТ «Дніпроважмаш» в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Динаміка тривалості фінансового циклу та його складових АТ «Дніпроважмаш» [розраховано автором]

Найменування показників	Звіт 2017 року	Звіт 2018 року	Звіт 2019 року	Абсолютне відхилення	
				2018/2017	2019/2018
Оборотність запасів, дн.	116	115	120	- 1	5
Оборотність дебіторської заборгованості, дн.	128	164	147	36	- 17
Оборотність кредиторської заборгованості, дн.	187	210	196	23	- 14
Фінансовий цикл, дн.	57	69	71	12	2

Як бачимо із наведених даних фінансовий цикл протягом аналізованого періоду зростає. Це відбулося у 2018 році в порівнянні з 2017 роком в основному за рахунок збільшення тривалості оборотів дебіторської та кредиторської заборгованості, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком – за рахунок збільшення тривалості обороту запасів. Отже, за таких умов та наявності від’ємного чистого грошового потоку в 2017 та 2019 роках, підприємству необхідно вжити заходів, які б дозволили поступово скоротити тривалість фінансового циклу та збільшити вхідний грошовий потік.

Тобто на підприємстві необхідно створити та вдосконалити систему управління грошовими потоками.

Під управлінням грошовими потоками розуміють відповідну організацію руху грошових коштів у просторі та часі.

У свою чергу, певний набір методів та форм, що використовуються для організації руху грошових коштів підприємства, визначають як «модель управління грошовими потоками» [48].

У процесі управління грошовими потоками підприємства перед керівництвом стоїть значна кількість важливих завдань:

- забезпечення своєчасних розрахунків із кредиторами, інвесторами та робітниками;

- забезпечення стабільності виробничого процесу;
- варіювання за необхідності обсягів виробництва;
- сприяння прискоренню обігу грошових коштів тощо.

У кількісному вираженні найкраще цим завданням відповідає збалансованість між вхідними та вихідними грошовими потоками за будь-який проміжок часу. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками представлено на рис. 3.8, а вихідними – на рис. 3.9.

Рисунок 3.8 – Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками [48]

На практиці підприємству також необхідно мати «запас міцності» у вигляді залишку наявних грошових коштів. Чистий грошовий потік підприємства може мати від'ємне значення в межах зазначеного необхідного залишку грошових кош-

тів, але це підвищує операційні ризики діяльності. У свою чергу, перевищення визначеної величини «запасу міцності» за рахунок позитивного чистого грошового потоку буде характеризувати не стільки значне зниження ризиковості роботи компанії, скільки свідчити про можливе неефективне їх використання через вилучення з обороту. Така ситуація може суперечити принципам, яких дотримуються в процесі організації управління грошовими потоками [48].

Рисунок 3.9 – Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками [48]

Загальноприйнятими принципами управління грошовими потоками є [48]:

– інформаційна достовірність, яка передбачає своєчасне та повне надання фінансової інформації щодо діяльності підприємства, структурованої відповідно до потреб моделі або розгляду окремого управлінського фінансового рішення;

- системність, що передбачає управління грошовими потоками як складову управлінського процесу;
- збалансованість, тобто забезпечення відповідності грошових потоків за видами, обсягами, часовими інтервалами та іншими суттєвими характеристиками, що пов'язано з їх оптимізацією в процесі управління;
- ефективність – визначення оптимального розподілу грошових коштів у просторі та часі з метою найбільш результативного їх використання;
- ліквідність, що вимагає забезпечення достатнього рівня ліквідності грошового потоку протягом досліджуваного періоду за рахунок відповідної синхронізації додатного та від'ємного грошових потоків на визначених часових інтервалах;
- інші принципи, які визначаються специфікою моделі управління грошовими потоками конкретного підприємства.

Їх дотримання здійснюється в межах загальних принципів організації фінансів підприємств: госпрозрахунок, окупність, мінімізація оподаткування, самостійність тощо. Формування грошових потоків підприємства відбувається під впливом значної кількості факторів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Фактори, що впливають на формування грошових потоків підприємства [48]

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
<ul style="list-style-type: none"> – стан вітчизняної та світової (за умови наявності зовнішньоекономічної діяльності) економіки; – стан фінансового ринку; – систему оподаткування; – конкурентне середовище; – доступність фінансових ресурсів; – державну політику щодо розвитку бізнесу; – платоспроможність споживачів; – стан товарних ринків; – стан ринку праці; – доступність матеріальних ресурсів тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> – тривалість фінансового, операційного та виробничого циклів підприємства; – ступінь завантаженості виробничих потужностей та наявність потреб у їх збільшенні (зменшенні); – сезонні коливання операційної діяльності; – амортизаційну політику; – ступінь лояльності працівників та власників; – рівень кредитного навантаження; – співвідношення постійних та змінних витрат (операційний важіль); – підходи до фінансування оборотних активів тощо.

Кожен із факторів може визначати обсяги та характер формування грошових потоків у часі. З'ясування та оцінка такого впливу вимагають значних зусиль та професіоналізму менеджерів, але є невід'ємною складовою їх роботи.

Важливою складовою моделі управління грошовими потоками є форми виконання тих чи інших управлінських фінансових рішень щодо грошових потоків суб'єкта господарювання, що генеруються у результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Оскільки на АТ «Дніпроважмаш» основою формування грошових потоків є операційна діяльність, то найбільшу увагу слід приділити таким аспектам:

- управління грошовими розрахунками суб'єкта господарювання, що передбачає формування такої моделі грошових розрахунків на підприємстві, за якої виконання грошових зобов'язань між сторонами договірних відносин реалізується з використанням найбільш зручних форм безготівкових платежів з позицій компромісу комерційних інтересів учасників таких відносин;

- управління дебіторською заборгованістю підприємства, що передбачає забезпечення розумного та обґрунтованого компромісу між швидкістю надходження виручки від реалізації продукції (а також своєчасністю інкасації дебіторської заборгованості) та стимулювання платоспроможного попиту на продукції підприємства шляхом надання відстрочення оплати рахунків;

- управління кредиторською заборгованістю суб'єкта господарювання, що передбачає дотримання компромісу між обґрунтованою потребою суб'єкта господарювання в отриманні відстрочення оплати рахунків постачальників (інших кредиторів) та своєчасністю і повнотою виконання своїх грошових зобов'язань.

3.3 Пропозиції та заходи щодо удосконалення обліку грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»

Щоб виконувати термінові платіжні зобов'язання, кожному підприємству потрібно мати у своєму розпорядженні достатній обсяг ліквідних засобів. Якщо їх

бракує, підприємство вважається неплатоспроможним. Відновити платоспроможність можна, збільшивши вхідні грошові потоки [49].

Вхідні грошові потоки підприємства класифікують таким чином:

- виручка від реалізації основної продукції;
- надходження у вигляді інших операційних доходів;
- доходи від інвестиційної діяльності;
- кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав;
- кошти, залучені на умовах позики;
- державні дотації та субсидії.

До внутрішніх джерел збільшення грошових надходжень відносять перші три позиції. Можливості підприємства, що перебуває у кризі, скористатися останніми трьома джерелами фінансових ресурсів залежать від суб'єктивних мотивацій та спроможності двох сторін: інвесторів (кредиторів) та власника (у нашому випадку – держави) [50]. Однак насамперед треба розраховувати на власні можливості, тобто на внутрішні джерела збільшення вхідних грошових потоків.

Одним з методів збільшення вхідних грошових потоків є реструктуризація активів підприємства.

В рамках реструктуризації активів виокремлюють такі види заходів [50]:

- мобілізація прихованих резервів. Приховані резерви – це частина капіталу підприємства, що ніяк не відбита в його балансі. Розмір прихованих резервів на активному боці балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною (вищою) вартістю;
- використання зворотного лізингу (господарська операція, що передбачає продаж основних фондів з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів в оперативний або фінансовий лізинг);
- здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі.
- оптимізація структури розміщення оборотного капіталу (зменшення частки низько ліквідних оборотних засобів, запасів сировини та матеріалів, незавер-

шеного виробництва тощо). Визначення оптимального обсягу та структури запасів є завданням контролінгу матеріальних потоків. Слід ураховувати, що надмірні запаси зумовлюють не лише зниження ліквідності підприємства, а й додаткові витрати, зокрема складські чи робочої сили. Окрім того, існує ризик щодо втрати якості чи знецінення певних видів сировини й матеріалів;

– продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів соціального призначення. За рахунок цієї операції підприємство може отримати інвестиційні ресурси для погашення заборгованості або розширення виробництва. Зауважимо, що в разі продажу основних фондів (деталей, агрегатів, демонтованого обладнання) такі операції підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за ставкою 20%;

– рефінансування дебіторської заборгованості – це форма реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в інші, ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення тощо. Одним із факторів, які негативно впливають на фінансовий стан підприємств, зокрема на їх платоспроможність, є високий рівень невиправданої дебіторської заборгованості.

Ефективність використання грошових потоків на АТ «Дніпроважмаш» можна збільшити за рахунок певних заходів, які можуть бути як на поточну так і на довготривалу перспективу (рис. 3.10). Ці заходи повинні вирішувати питання недостатньої ефективності політики залучення коштів з зовнішніх джерел, зважати на надходження від операційної діяльності як основного для даного підприємства виду діяльності, наднизької активності інвестиційної діяльності, що може в майбутньому привести до використання застарілого обладнання тощо, неефективності економічного планування.

До грошових коштів можуть бути застосовані моделі, розроблені в теорії управління запасами, що дозволяють оптимізувати величину грошових коштів. Йдеться про те, щоб оцінити:

– загальний об'єм грошових коштів і їх еквівалентів;

- яку їх долю слід тримати на розрахунковому рахунку, а яку у вигляді швидкоореалізуємих коштовних паперів;
- коли і в якому об'ємі здійснювати взаємну трансформацію грошових коштів і швидкоореалізуємих активів.

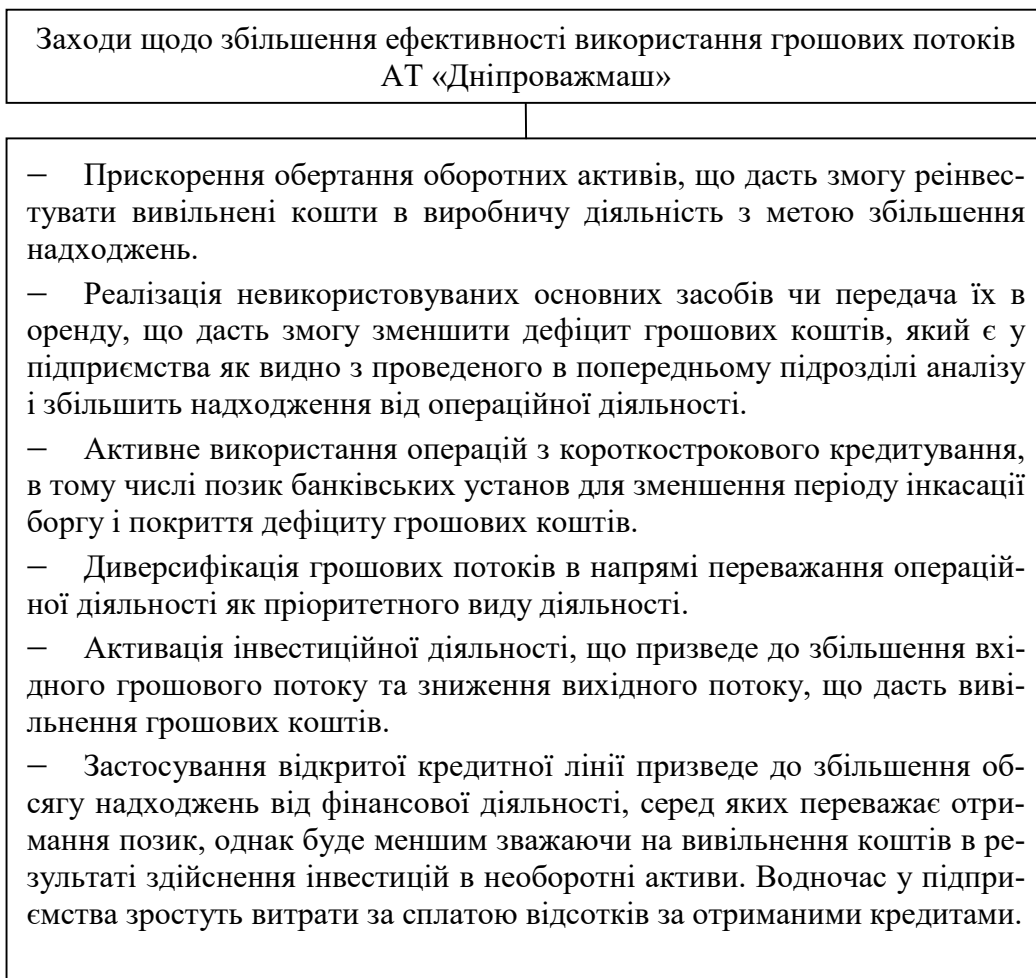

Рисунок 3.10 – Заходи щодо збільшення ефективності використання грошових потоків АТ «Дніпроважмаш»

У західній практиці найбільшого поширення набули модель Баумоля і модель Міллера — Орра. Перша була розроблена В. Баумолем (W. Baumol) в 1952 р., друга — М. Міллером (M. Miller) і Д. Орром (D. Orr) в 1966 р. Безпосереднє вживання цих моделей у вітчизняній практиці досить складне через сильну інфляцію, аномальні облікові ставки, нерозвиненості ринку цінних паперів і тому подібне, тому приведемо лише короткий теоретичний опис даних моделей.

Модель Баумоля. Якщо підприємство починає працювати, маючи максимальний і доцільний для себе рівень грошових коштів, і потім постійно витрачає їх протягом деякого періоду часу. Всі засоби, що поступають, від продажу товарів і послуг організація вкладає в короткострокові цінні папери. Як тільки запас грошових коштів скорочується, тобто стає рівним нулю або досягає деякого заданого рівня безпеки, організація продає частину коштовних паперів і тим самим поповнює запас грошових коштів до первинної величини [51].

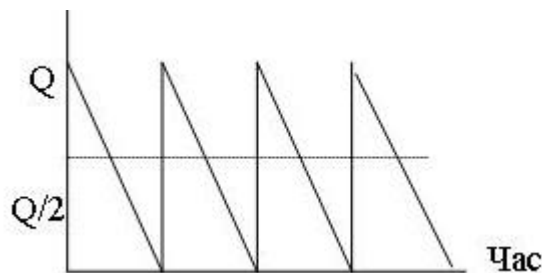

Рисунок 3.11 – Графік зміни залишку коштів на розрахунковому рахунку (модель Баумоля)

Сума поповнення (Q) обчислюється за формулою (3.2):

$$Q = \sqrt{\frac{2 * V * c}{r}}, \quad (3.2)$$

де V – прогнозована потреба в грошових коштах в періоді;

c – витрати по конвертації грошових коштів в коштовні папери;

r – прийнятний і можливий для організації процентний дохід по короткострокових фінансових вкладеннях, наприклад, в державні коштовні папери.

Таким чином, середній запас грошових коштів підприємства складає Q/2, а загальна кількість операцій по конвертації цінних паперів в грошові кошти (k) дорівнює:

$$k = V : Q \quad (3.3)$$

Загальні витрати (ЗВ) по реалізації такої політики управління грошовими коштами складуть:

$$ЗВ = c * k + r * \frac{Q}{2}. \quad (3.4)$$

Перший добуток в цій формулі представляє собою прямі витрати, друге – упущена вигода від зберігання засобів на розрахунковому рахунку замість того, щоб інвестувати їх в цінні папери.

Модель Баумоля проста і достатньою мірою прийнятна для організації, у зв'язку з тим, що грошові витрати в принципі стабільні і прогнозовані. У інших випадках таке трапляється рідко; залишок засобів на розрахунковому рахунку змінюється випадковим чином, причому можливі значні коливання [51].

Модель Міллера – Орра допомагає відповісти на питання: як організації слід управляти своїм грошовим запасом, якщо неможливо передбачити щоденний відтік або приплив грошових коштів. Міллер і Орт використовували при побудові моделі процес Бернуллі – стохастичний процес, в якому вступ і витрачання грошей від періоду до періоду є незалежними випадковими подіями [51].

Логіка дій головного бухгалтера по управлінню залишком засобів на розрахунковому рахунку полягає в наступному. Залишок засобів на рахунку хаотично міняється до тих пір, поки не досягає верхньої межі. Як тільки це відбувається, організація починає купувати достатню кількість цінних паперів щоб повернути запас грошових коштів до деякого нормального рівня. Якщо запас грошових коштів досягає нижньої межі, то в цьому випадку організація продає свої коштовні папери і таким чином поповнює запас грошових коштів до нормальної межі.

При рішенні питання про розмах варіації (різниця між верхньою і нижньою межами) рекомендується дотримуватися наступної логіки: якщо щоденна мінливість грошових потоків велика або постійні витрати, пов'язані з покупкою і продажем коштовних паперів, високі, то організації слід збільшити розмах варіації і навпаки. Також рекомендується зменшити розмах варіації, якщо є можливість здобуття доходу завдяки високій процентній ставці по цінних паперах.

Реалізація моделі здійснюється у декілька етапів.

1. Встановлюється мінімальна величина грошових коштів (МВК), яку доцільно постійно мати на розрахунковому рахунку (вона визначається експертним шляхом виходячи з середньої потреби підприємства в оплаті рахунків, можливих вимог банку).

2. За статистичними даними визначається варіація щоденного отримання коштів на розрахунковий рахунок (v).

3. Визначаються витрати ($Bз$) по зберіганню коштів на розрахунковому рахунку (зазвичай їх приймають в сумі ставки щоденного доходу по короткостроковим цінним паперах, циркулюючих на ринку) і витрати (BT) по взаємній трансформації грошових коштів і коштовних паперів (ця величина передбачається постійною).

4. Розраховують розмах варіації залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку (S) по формулі:

$$S = 3 * \sqrt[3]{\frac{3 * Bз * v}{4 * BT}}. \quad (3.5)$$

5. Розраховують верхній кордон грошових коштів на розрахунковому рахунку ($ВКГ$), при перевищенні якої необхідно частину грошових коштів конвертувати в короткострокові коштовні папери:

$$ВКГ = МВК + S \quad (3.6)$$

6. Визначають точку повернення ($ТП$) – величину залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку, до якої необхідно повернутися у випадку, якщо фактичний залишок коштів на розрахунковому рахунку виходить за кордони інтервалу ($МВК$, $ВКГ$):

$$ТБ = МВК + \frac{S}{3} \quad (3.7)$$

Проте застосування цих моделей на досліджуємому підприємстві ускладнюється тим, що всі рішення стосовно використання грошових коштів приймаються централізовано. До того ж застосування цих моделей на Україні ускладнюється високими темпами інфляції.

Висновки до розділу 3

Для підприємств, які функціонують у ринкових умовах, здійснення безперервного руху грошових коштів стає головним завданням, успішне вирішення якого

зможе забезпечити функціонування основної діяльності, погашення зобов'язань та реалізацію питань соціальної програми розвитку підприємництва. Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над виплатами і, отже, зробити висновок про можливості внутрішнього фінансування.

На АТ «Дніпроважмаш» вхідний грошовий потік протягом 3 років змінюється нерівномірно, у 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшується, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає. Основним джерелом формування вхідного грошового потоку на підприємстві є операційна діяльність. При цьому структура за 2017-2019 роки істотно не змінюється.

Вихідний грошовий потік АТ «Дніпроважмаш» протягом 2017-2019 років змінюється також нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшується, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає. Основною формуювання вихідного грошового потоку є операційна діяльність. При цьому доля її у загальній структурі протягом досліджуємого періоду зменшується, але не суттєво.

Чистий грошовий потік підприємства протягом аналізуємого періоду змінюється нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зростає і є позитивним, а в 2019 році в порівнянні з 2018 роком зменшується і стає негативним. Найбільший вплив на формування чистого грошового потоку здійснюють операційна та фінансова діяльності.

Система ефективного управління грошовими коштами передбачає виділення трьох блоків аналітичних процедур: розрахунок тривалості фінансового циклу; аналіз руху грошових коштів; оцінка оптимального рівня грошових коштів; визначення вартості грошей у часі.

Щоб виконувати термінові платіжні зобов'язання, кожному підприємству потрібно мати у своєму розпорядженні достатній обсяг ліквідних засобів. Якщо їх бракує, підприємство вважається неплатоспроможним. Відновити платоспроможність можна, збільшивши вхідні грошові потоки. До грошових коштів можуть бути застосовані моделі, розроблені в теорії управління запасами, що дозволяють

оптимізувати величину грошових коштів. У західній практиці найбільшого поширення набули модель Баумоля і модель Міллера — Орра.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів, що отримані під час написання дипломної магістерської роботи, дало змогу зробити такі висновки.

1. Здійснюючи господарську діяльність, кожне підприємство здійснює господарські операції, що пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем готової продукції, товарів та послуг і отже, оплатою та одержанням грошових коштів та їх еквівалентів. Саме тому грошові кошти є одним із основних об'єктів обліку, аналізу і контролю.

Літературні джерела з організації бухгалтерського обліку грошових коштів вказують на мету та основні завдання обліку грошових коштів. Можна сказати, що їх досить багато, проте не всі відповідають постійно змінюючимся нормам бухгалтерського обліку.

Нормативна база з обліку грошових коштів представлена у вигляді відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування, національних та міжнародних положення (стандарти) бухгалтерського обліку та національних нормативів. Аналіз нормативно-правових актів з організації бухгалтерського обліку грошових коштів в Україні, дозволяє зробити висновок, що на сьогодні нормативно-законодавча база щодо готівкового обігу, готівкових та безготівкових розрахунків в основному відповідає потребам підприємств.

2. Об'єктом дослідження є діяльність АТ «Дніпроважмаш». Акціонерне товариство має високотехнологічний цикл виробництва важкого машинного обладнання: від вибору технологій, проектування, виготовлення (від металургії до механічної обробки і зборки) до пуско-наладки і регламентного обслуговування у Замовника. Процес виробництва починається з проектно-конструкторського технологічного інституту і закінчується здачею обладнання під ключ. Форма власності АТ «Дніпроважмаш» приватна. Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, поточні (в т.ч. валютні), вкладні (депозитні) та інші рахунки в бан-

ках. Власниками акцій товариства є юридичні особи приватної форми власності та фізичні особи. Державна частка у статутному капіталі Товариства відсутня.

Аналіз діяльності підприємства показав, що воно є одним із провідних в Україні, про що свідчать показники виробництва та реалізації продукції. Заробітна плата при цьому постійно зростає та виплачується вчасно. Всі техніко-економічні показники за аналізуемий період знаходяться на високому рівні. Основними завданнями у виробничій діяльності в 2020 р. є продовження освоєння нової та інноваційної продукції.

3. Облік є однією із функцій управління, оскільки він забезпечує достовірною інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, зовнішніх та внутрішніх користувачів. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку розпочинається на підприємстві з формування його облікової політики.

Бухгалтерський облік АТ «Дніпроважмаш» здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Міжнародних стандартів фінансової звітності, Податкового кодексу України, інструкцій та інших нормативних актів, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності. Бухгалтерський облік здійснюється фінансовою службою на чолі з начальником, який забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, передбачених Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», складання фінансової звітності та іншої звітності на вимогу власників, органів статистики й подання у встановлені строки. Згідно облікової політики АТ «Дніпроважмаш» під грошовими коштами розумілися грошові кошти в касі та депозити до запитання. Еквівалентами грошових коштів визнавали короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертувалися у відомі суми грошових коштів і яким був властивий незначний ризик зміни вартості, а термін погашення не перевищував трьох місяців із дати придбання. Під терміном «депозити до запитання» розумілися суми, що були вилучені у будь-який момент без попереднього повідомлення, у тому числі на рахунках банків. Безвідкличні акредитиви, відкриті на користь бенефіціара (продавця), визнавали

такими, що не відповідають визначенню грошових коштів та їх еквівалентів і відображали у фінансовій звітності як передплати видані. Операції за безвідкличними акредитивами, щодо яких існувало обмеження з обміну чи використання з погашенням протягом дванадцяти місяців після звітного періоду, відображали в фінансовій звітності як поточні активи. Операції за безвідкличними акредитивами з погашенням понад дванадцять місяців після звітного періоду класифікували як інші необоротні активи. Однією з особливостей ведення бухгалтерського обліку на АТ «Дніпроважмаш» є використання автоматизованої системи обліку за допомогою бухгалтерської програми «1С:Бухгалтерія».

4. Грошові кошти, а також і операції, що формують грошові потоки, вимагають детального обліку і контролю. Грошові кошти є однією з відповідальних ділянок внутрішньогосподарського контролю, оскільки значна частина зловживань відбувається шляхом розкрадань готівки з каси підприємства. Для контролю за використанням коштів формуються економічні служби на підприємстві. А з метою контролю в області обліку і в області дотримання законодавства застосовують перевірки. Перевірка може бути як внутрішня, так і зовнішня з залученням сторонніх інспекторів. Процес організації внутрішньогосподарського контролю починається з формування мети та відповідних завдань проведення контролю.

Метою внутрішньогосподарського контролю операцій з грошовими коштами є забезпечення збереження грошових коштів, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків.

Процес здійснення операцій з грошовими коштами не є хаотичним процесом, а регулюються і контролюються державою, на основі відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Вони необхідні для встановлення законності та достовірного відображення господарських операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку фінансовій звітності, а також для проведення аналізу.

Серед облікових джерел контролю – Наказ про облікову політику підприємства, первинна документація з обліку грошових коштів, касова звітність про рух грошових коштів та грошових документів на рахунках підприємства, виписки банків про рух грошових коштів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», бухгалтерська звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

5. Для підприємств, які функціонують у ринкових умовах, здійснення безперервного руху грошових коштів стає головним завданням, успішне вирішення якого зможе забезпечити функціонування основної діяльності, погашення зобов'язань та реалізацію питань соціальної програми розвитку підприємництва. Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над виплатами і, отже, зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування [43].

Аналіз грошових потоків підприємства має здійснюватися з урахуванням вимог системного підходу та комплексного вивчення економічних явищ і процесів підприємства, що реалізуються, у структурі методики фінансового аналізу [44].

На АТ «Дніпроважмаш» вхідний грошовий потік протягом 3 років змінюється нерівномірно, у 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшується, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає. Основним джерелом формування вхідного грошового потоку на підприємстві є операційна діяльність. При цьому структура за 2017-2019 роки істотно не змінюється.

Вихідний грошовий потік АТ «Дніпроважмаш» протягом 2017-2019 років змінюється також нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зменшується, а у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зростає. Основною формою формування вихідного грошового потоку є операційна діяльність. При цьому доля її у загальній структурі протягом досліджуємого періоду зменшується, але не суттєво.

Чистий грошовий потік підприємства протягом аналізуємого періоду змінюється нерівномірно. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком він зростає і є пози-

тивним, а в 2019 році в порівнянні з 2018 роком зменшується і стає негативним. Найбільший вплив на формування чистого грошового потоку здійснюють операційна та фінансова діяльності.

6. Система ефективного управління грошовими коштами передбачає виділення трьох блоків аналітичних процедур: розрахунок тривалості фінансового циклу; аналіз руху грошових коштів; оцінка оптимального рівня грошових коштів; визначення вартості грошей у часі.

Щоб виконувати термінові платіжні зобов'язання, кожному підприємству потрібно мати у своєму розпорядженні достатній обсяг ліквідних засобів. Якщо їх бракує, підприємство вважається неплатоспроможним. Відновити платоспроможність можна, збільшивши вхідні грошові потоки. До грошових коштів можуть бути застосовані моделі, розроблені в теорії управління запасами, що дозволяють оптимізувати величину грошових коштів. У західній практиці найбільшого поширення набули модель Баумоля і модель Міллера — Орра.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Голубничая Г. Развитие учетно-аналитических информационных систем в условиях финансового кризиса. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2011. № 130. С. 27-30.
2. Макаренко О. В. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку грошових коштів та їхніх потоків. *Modern directions of theoretical and applied researches*. 2016 (15-22 March) URL: <http://www.sworld.education/conference/year-conference-sw/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/march-2016> (дата звернення: 29.11.2020).
3. Звіт про рух грошових коштів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7. Дата оновлення 01.01.2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (дата звернення 29.11.20)
4. Вплив змін валютних курсів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 Дата оновлення 01.01.2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text (дата звернення 29.11.20)
5. Фінансова звітність в умовах гіперінфляції: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 Дата оновлення 01.01.2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048#Text (дата звернення 29.11.20)
6. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 29.11.20)
7. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. Дата оновлення: 28.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 29.11.20)
8. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення 30.11.20)
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.99 року № 996. Дата оновлення: 14.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 30.11.20)

10. Golubnicha G. Melnik T. Фінансова звітність та первинна документація українських підприємств при застосуванні МСФЗ. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2013. № 150. С. 29-34.

11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 30.11.20)

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 Дата оновлення: 23.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 30.11.20)

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 Дата оновлення: 19.08.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 30.11.20)

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 № 147. Дата оновлення: 14.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text> (дата звернення 30.11.20)

15. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від 21.01.2004 № 22 Дата оновлення: 30.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text> (дата звернення 04.12.2020)

16. Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів: Постанова Національного банку України від 12.11.2003 № 492 Дата оновлення: 17.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text> (дата звернення 04.12.2020)

17. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Мінфіну України від 28.03.2013 № 433. Дата оновлення: 30.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 04.12.2020)

18. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир : ПП «Рута», 2009. 726 с.
19. Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / Київ: КНЕУ, 2004. 411 с.
20. Шумляєв Б. О. Бухгалтерський облік: підручник. Дніпр-к., 2009 р. 342 с.
21. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2008. 535 с.
22. Ширенбек Х. Экономика предприятия: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2004. 848 с.
23. Васина А. А. Финансовая диагностика и оценка проектов. СПб.: Питер, 2004. 448 с.
24. Сорокина Е. М. Анализ денежных потоков предприятия: теория и практика в условиях реформирования российской экономики: моногр. М.: Финансы и статистика, 2002. 176 с.
25. Реслер М.В., Гребенюк М.А. Класифікація грошових коштів, її використання для потреб обліку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. 21(16). С. 257-260.
26. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2003. 796 с.
27. Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Алерта, 2004. 303 с.
28. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів. 2008. 266 с.
29. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент. Москва: Финансы и статистика. 2000. 768 с.
30. Косміна Р. М. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2003. 174 с.

31. Чорна С. Грошові кошти як об'єкт бухгалтерського обліку *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. №3. С.46–54.

32. Річна інформація емітента цінних паперів (річний звіт) ПАТ «Дніпроважмаш» за 2017 рік URL: <http://ucap.dp.ua/00168076/index.php?tp=1> (дата звернення 04.12.2020)

33. Річна інформація емітента цінних паперів (річний звіт) ПАТ «Дніпроважмаш» за 2018 рік URL: <http://ucap.dp.ua/00168076/index.php?tp=1> (дата звернення 04.12.2020)

34. Річна інформація емітента цінних паперів (річний звіт) ПАТ «Дніпроважмаш» за 2019 рік URL: <http://ucap.dp.ua/00168076/index.php?tp=1> (дата звернення 04.12.2020)

35. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік (частина II): навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит». Одеса: ОНЕУ, 2013. 324 с.

36. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб.:Київ. А.С.К. 2002. 266 с.

37. Положення про інвентаризацію основних засобів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення: 18.11.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 04.12.2020)

38. Орлова В. К., Орлів М. С., Хома С. В. Фінансовий облік: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2010. 510 с.

39. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 29.12.2017 № 148 Дата оновлення: 01.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення 04.12.2020).

40. Інструкція по застосуванню плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталів, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій України: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 Дата

оновлення: 29.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
(дата звернення 04.12.2020)

41. Авдющенко А. С. Розробка системи показників управління результативністю підприємства з метою оптимального планування його діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. №15. С. 59-64.

42. Бондаренко Н. М., Таран В. В. Організація обліку і контролю грошових коштів. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 17. с. 229-234.

43. М. Д. Білик, О. В. Павловська Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 592 с.

44. Школьник І. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник – Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

45. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт оборотності запасів. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/293-oborotnist-zapasiv> (дата звернення 04.12.2020).

46. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»* URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/299-pokaznik-oborotnosti-debitorskoji-zaborgovanosti> (дата звернення 04.12.2020).

47. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»* URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/294-oborotnist-kreditorskoji-zaborgovanosti> (дата звернення 04.12.2020).

48. Боронос В. М. Фінансовий менеджмент: навч. Посібник. Суми: Вид-во СумДУ, 2012. 539 с.

49. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб-ник. Київ: КНЕУ, 2000. 412 с.

50. Говорушко Т. А. Управління фінансовою санацією підприємства: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 400 с.

51. Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук Фінансовий менеджмент: підручник. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.